

קווים לאפיון זהות ישמעאל במשנת מניטו

**הבנת זהותו של ישמעאל מאפשרת לנו לדעת
כיצד עלינו לנהוג על פי התורה מול הערבים,
הנושאים את זהותו של ישמעאל בהווה**

מניטו הדגיש את חובתם של המנהיגים – עיני העדה – לעסוק ולפסוק לציבור בנושאים הללו:

ראו סוד מדרש התולדות, כך ב, בפרק: ירידה לצורך עליה: "זיהוי נכון ובזמן של תהליכים היסטוריים מחייב אותנו, ובייחוד את עיני העדה. האמת היא שמעט ראו את מה שהיה צריך לראות. עיני העדה התעוורו. זו הבחינה של 'ותחזינה עינינו בשוכך לציון'.

"זו מהות מצוות הזכירה, במיוחד מצוות 'זכור את אשר עשה לך עמלק'. בניית ופיתוח היכולת לזהות בתהליכים ההיסטוריים העוברים על האומה את אותן זהויות עמלק, ישמעאל, עשו, לבן, אבימלך וכו', כדי שנהיה מוכנים כאשר הדברים שוב מתרחשים ושנדע איך עלינו להתנהג".

עיון בהיסטורית האבות מסביר לנו את המצבים הקיומיים והחברתיים פוליטיים שעמם מתמודד עם ישראל בדורנו

ראו בכי מציון, פרשת חיי שרה: "כמובן, אין להבין את העיקרון של 'מעשי אבות סימן לבנים' כך שאותם האירועים או המעשים בחיי האבות עתידים לחזור על עצמם במעין גזירת גורל. אלא יש כאן, בצורה עמוקה יותר, חשיפה של המצבים הקיומיים והחברתיים-פוליטיים שעם ישראל בתור כלל עתיד לעמוד בהם, ולמצוא להם פתרון במהלך ההיסטוריה שלו.

"את המצבים הללו חוו האבות מול סביבתם במישור האיש, הפרטי. והנה, אנו רואים שאותן דמויות מרכזיות השייכות לנוף האנושי של האבות ממשיכות עד היום להתייציב מולנו, מתוך אותה היריבות ומכוחם של אותם הטיעונים. ישמעאל ממשיך לתבוע לעצמו, בפה מלא, את הארץ של אברהם. עשיו, אשר במשך אלפיים תבע לעצמו את השמים של ישראל, החל להכיר בזכותנו למקום על פני האדמה. במשך אלפיים, ללא ארץ וללא שמים משלנו, כל שנותר לנו היה אופק הגלות. והנה, עם הקמת מדינת ישראל ותחייתה של האומה העברית, היסטוריית האבות יצאה לפתע מהמחתרת".

קליפה של מידת החסד

ישמעאל מקבל את מידת החסד הבוסרית של אברם

לצד הקביעה שהחסד של זהות ישמעאל הוא חסד של הסטרא אחרא, בהיותו מנותק משאר המידות, מניטו מדגיש שמדובר באפיון של זהות ולא באפיון של יחידים השייכים לתרבות שמממשת זהות זו בהיסטוריה. ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ד, בפרק: הביאו עלי כפרה: "אברהם הוא איש החסד בעולם. הוא אינו מאמין בחסד. הוא עושה חסד במציאות. הוא בעל מידת החסד פשוטו כמשמעו. החסד של אברהם הוא חסד אמיתי משום שהוא גם מכיר את שאר המידות והוא גם מסוגל להיות איש מידת הדין, כפי שמתגלה בעקדת יצחק. הדגש של אברהם הוא החסד בתוך כל המידות. לא חסד מנותק משאר המידות אלא חסד בתוך כל המידות. ישמעאל הוא בנו של אֲבֶרָם – לפני ששמו שונה לאברהם. באותו שלב בחייו תכונה זו של החסד הכלול בשאר המידות טרם התגלתה אצל אֲבֶרָם. ישמעאל יורש מאביו אֲבֶרָם את תכונת החסד, אך בצורתה הבוסרית או, בלשון המקובלים, מבחינת 'הקליפה הקודמת לפרי', כלומר חסד מנותק לגמרי משאר המידות. חסד מעין זה מכונה חסד של הסט"א..."

"...מה חסר לישמעאל? מה חסר בחברה הערבית? היכולת לשים גבולות לחסד כדי שלא ליפול בחסד של הטומאה, הבא לידי ביטוי, בין היתר, במערכת יחסים לא תקינה בינו לבניה, בגילוי עריות. כל מי שמכיר מקרוב את החברה העברית המסורתית יודע שבעיה זו היא בעיה קשה. אני מדבר כמו תמיד ברמת הכלל ומנסה לאפיין את התנהגות החברה הערבית או החברה הנוצרית בכללותה. ברור שברמת הפרט יש אצל הערבים ואצל הנוצרים אנשים בעלי שיעור קומה, גיבורים אמתיים של מידת הדין או מידת החסד ויש מה ללמוד מהם."

"חסד ללא גבולות, מנותק משאר המידות, עלול להתברר כהרסני"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית: "בלי להיכנס לפרטים אומר שלפי הסבר זה, הקליפה היוצאת עם ישמעאל היא מידת החסד המנותקת משאר המידות, המכונה חסד של הסטרא אחרא. למדנו שמידת החסד האמתית צריכה להיות קשורה לשאר המידות. זה נכון לגבי כל מידה, כל ערך. כל מידה כשהיא מנותקת משאר המידות, כשהיא לחוד, עלולה להתברר כהרסנית. חסד לחוד הוא שלילי והוא עלול להביא לעוולות גדולות, כמו גילוי עריות: 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֶחָת בְּתָאָבָיו אוֹ בְתָאִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֲרוֹתָהּ וְהָיָה תְרָאָה אֶת עֲרוֹתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינָי בְּנֵי עַמָּם עֲרוֹת אֶחָתוֹ גְּלָה עֲוֹנוֹ יִשְׂא'. מדוע המקרא

משתמש במילה חסד כדי לתאר מצב בלתי מוסרי? כי חסד ללא גבולות עלול להתברר כחרפה, כדברי רש"י במקום..."

"הפטליזם גורם לכך שלאדם אין אחריות מוסרית על מעשיו"

כלומר, אין לאדם אחריות מכיוון שהמעשה מיוחס לבורא. ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית:

"המוסלמי שעושה משהו שהוא יודע שהוא מעשה רע, מתלונן ואומר: תראה מה השטן – "אלשיטאן" עשה, למשל, עם הזרוע השמאלית שלי. אם הוא עושה מעשה טוב, הוא מודה לבורא שאפשר למלאך גבריאל לעשות מעשה טוב עם זרועו הימנית שלו. כמאמין הוא מסרב ליחס לעצמו את מעשיו, ולכן אין לו אחריות מוסרית כלשהי. תודעתו שונה לחלוטין מהתודעה המערבית. הוא מתייחס אליה בבוז, משום שעבורו, האיש בעל תרבות מערבית הוא כופר שאינו מוכן להודות שהכול מאת הבורא".

ראו בתרגום שכתוב של הרצאה שנשא מניטו בצרפתית על שמונה פרקים לרמב"ם, יפורסם בעתיד בעז"ה באתר המכון: "היריב השני שמולו הרמב"ם נאלץ להתמודד, היא מנטליות דתית של אותה תקופה, לפיה אלוהים הוא זה שקובע הכול ולכן אין בסיס לחופש האדם. לפי המנטליות הזו, אין בסיס לחופש, כי זה חילול הקודש לומר את זאת לפני האלוהים הכול יכול. זוהי אחת העמדות הבסיסיות של חלק מאסכולות האסלאם... רגישות דתית זו – האדם אינו חופשי בשם האומניפוטנטיות של הבורא – אופיינית לאסכולות מסוימות של האסלאם, ויש להן גדולה משל עצמן, אצילות משלהן. אבל באשר לבעיה המוסרית, יש לכך תוצאה קטסטרופלית, כי אין עוד בסיס לאחריות מכיוון שאלוהים הוא שעושה הכול כאן ועכשיו... עלינו גם להיות מודעים לכך שנטייה זו לפטאליסטיות יכולה בהחלט לפלוש לתודעה היהודית עצמה".

"הפטליזם גורם לייחס לבורא גם את הרע ומתוך כך מבטל את משמעות ההבדל בין טוב לרע. ההבדל הזה הוא תנאי לכל מוסר"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית: "אם הכול מאת הבורא, מבחינת גזרה, היכן האחריות שלי כאדם? אם אני מסתפק בעולם כפי שהוא, כלומר עולם שבו הטוב והרע משמשים בערבוביה, אני למעשה אומר שאין הבדל מהותי בין אותו טוב לאותו רע".

חוסר האחריות המוסרית ואי כיבוד הסכמים

ראו שם: "יש לעמדה זו השלכות רבות. אתן דוגמה אחת. פעמים רבות אני שומע אנשים, פוליטיקאים המתלוננים שהערבים אינם מכבדים את המילה שלהם. הם חוזרים בהם מהמילה הנתונה, ולכן אי אפשר לסמוך על שום הסכם שנחתם עמם. מה שמתגלה כאן הוא אי הבנה מוחלטת של התודעה המוסלמית, משום שמבחינתו הוא לא חוזר מן המילה הנתונה. הוא פשוט אינו יודע מה יחליט הבורא עבורו בעוד זמן מה: האם לקיים את ההסכם או לא – זה לא תלוי בו בכלל. ההחלטה נופלת "בעולם אחר", למעלה. הוא רק המבצע. לכן נוצרים אי הבנות. הלקח הוא שצריך להכיר היטב את דרך החשיבה של הצד השני כאשר באים להתדיין אתו".

"הישמעאלי מבטל את זהותו ורואה אותה כמשקפת את רצון האל ומממשת את שלטונו בעולם"

ראו שם "עבור המוסלמי האורתודוקסי, האל עושה הכול. אין מקום לדבר על האחריות המוסרית של האדם. זהו גידוף. המאמין נכנע לפני בוראו לגמרי. הוא עושה את הכול, הוא האדון. השאיפה של המאמין היא להיות דומה לבוראו, כלומר להיות גם הוא האדון... הפירוש הפשוט של דבריו של רשב"י הוא שישמעאל רוצה לרשת את ארצות ערב וגם את ארץ ישראל אולם ליתר דיוק כוונתו היא שהוא מבקש לרשת את ארץ ישראל ושאר העולם כולו כפי שהתורה מעידה עליו 'ידו בכל'".

"מקור תכונת הנדודים של בני ישמעאל הוא בזהותה של הגר"

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 43: "קטורה זה תיקון של הגר. טוב, צריך עיון. אבל כנראה, שזה בשורה טובה. כשהגר תהיה בתיקונה, זה סוף עולם בני ישמעאל שנקראים מהגרים: 'Les Bédouins', מ־הגר..."

"המסחר של הישמעאלים ביוסף מבטא את שלילת הזהות של האדם והפיכתו לאובייקט"

אכן גם אחי יוסף מוכרים אותו, אך בדיעבד מתגלה שאין מדובר בשלילת זהותו אלא בשילוחו לגורל שהתווה לעצמו בחלומותיו. העובדה שבסופו של הסיפור יהודה, יוזם המכירה, מציע למכור את עצמו תמורת בנימין מבררת את מהותה של מכירת יוסף. מניטו דן בכך באריכות בפרקים רבים בסוד מדרש התולדות, כרך ח.

החומריות

"זהות ישמעאל חווה את העולם הזה כעולם שמסתכם ברבדים החומריים בלבד"

ראו במאמר על עקידת יצחק, "עקדת יצחק – שיעור ערוך", שנמצא באתר מכון מניטו: "אבל יש מדרגה יותר גדולה שנקראת גילוי על טבעי. אז מה אומר המדרש על הפסוק הזה? כשהגיעו – וזה שלב מסוים בהליכה עד המקום – אז אברהם אמר לאליעזר ולישמעאל: שבו לכם פה עם החמור. המדרש אומר: 'עם דומה לחמור', מכיוון שאתם עוד במדרגה של – בא המדרש ומסביר – החומריות, חמור זה רמז לעולם החומרי, זאת אומרת לאלקות שבטבע".

וכן בסוד מדרש התולדות, כך ה, שבו לכם פה: "מדרגת הפ"ה מבטאת את המדרגה של הקדושה הטבעית, במובן של הכרת הבורא דרך ההתבוננות בתפקוד העולם. מדרגה זו שייכת לאומות העולם, ובעיקר לישמעאל ולאליעזר, כל אחד בדרך המיוחדת שלו. במסגרת הטבע, אי אפשר לעלות יותר. מעל זה נמצא הבורא, מבחינת אלוקים, פ"ו שמונים ושש בגימטריה".

"יש להעיר שישמעאל נולד בשנה השמונים ושש לחיי אברהם, ומספר זה הוא עולה בגימטריה 'אלהים' ו'הטבע'"

ראו בפתחי שערים לר' יצחק אייזיק, חבר נתיב שבירת הכלים, פתח יד: "וישמעאל הוא הסט"א בהעלם שהוא בא ע"י שנתעלם קו החסד להיות מצומצם כפי מדת הרשימו סוד אלהים ולכן נולד כאשר היה בן פ"ו שנים".

"ההסתפקות במצב העולם כפי שהוא, על הטוב והרע שבו, גורמת לניתוק מכל שאיפה לתיקון מוסרי"

ראו בכי מציון, פרשת וירא: "כאשר שרה רואה את ההבדל בין הצחוק של ישמעאל (בהווה) ובין הצחוק של יצחק (בעתיד), היא רואה, מצד אחד: דת המנותקת מן התיקון המוסרי המסתפקת במצבו הנוכחי של העולם, ומצד שני: דת המזוהה לחלוטין עם התיקון המוסרי, דהיינו, דת המשקפת את התוכן המשיחי של נביאי ישראל".

וכן באור יקר לרמ"ק, פרשת חיי שרה, שער ד סימן יב: "כי קליפת ישמעאל הוא הנותן יצר הרע של עצלות שלא יעשו בני אדם חסדים למטה וחסד נאסף למעלה וגבורה נוצחת".

"ההסתפקות במצב העולם כפי שהוא גרמה במשך ההיסטוריה לכל העבירות החמורות שבתורה: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים"

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 20: "יש שתי אפשרויות: מי שמסתפק בהווה של העולם, כמות שהוא, עם הטוב ועם הרע והוא צוחק בלשון הווה, זה סימן, זה ברור, שבנפשו יש פגם של רשעות. כי כל עוד שמסתפק במה שהבורא לא מסתפק, כי הזמן של העולם לא נגמר, ולכן התיקון של העולם לא נגמר, וכל עוד שהעולם הוא בבחינת טוב ורע אז אסור למלא צחוק פיו בעוה"ז... שרה אמנו הבחינה את זה. מה זה להיות רשע? בין אדם למקום זה עבודה זרה, זה מה שאמר מי שאמר: הצחוק הזה זה עבודה זרה" והוא מביא פסוק על זה. בין אדם לחברו זה שפיכות דמים. בין אדם לעצמו זה גילוי עריות. לכן יש מסר ברור לאותו מדרש: מי שנקרא יצחק הוא בבחינת צדיק, מי שנקרא מצחק הוא בבחינת רשע.... אתם רואים שאנחנו חיים אותן הבעיות עם ישמעאל. מי שלומד את מה שנקרא הרגישות הדתית של המוסלמים כמוסלמים... אז מוסלמי הוא בנו של אברם, אני מדייק לא של אברהם אלא של אברם. לפני שנוי השם של אברם לאברהם נולד ישמעאל. לכן אותו פסוק אומר: 'את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם'. אבל כשנולד, אברהם היה בעודו בזהות של אברם, דהיינו לא יצא עוד לגמרי מקליפת ארם. הוא בתהליך, באותו תהליך נולד ישמעאל. ישמעאל, הוא כבר קשור לאמונה של אברהם שהכיר בבורא אבל הוא מסתפק בעולם של הבורא, וזה ממד דתי חשוב: להכיר בבורא, שהעולם שלנו יש לו בורא, זה האסלאם. אבל העולם שלנו, כמות שהוא, זה סוף. זה הנקודה הסופית של העולם. אין לו תפיסה של עולם מאחר עץ הדעת טוב ורע. הוא, העולם של הבורא ברא וזה העולם, אין אחר עוד, זה העולם של טוב ורע. ולכן הצחוק, של ההנאה של העולם, אין שום רגישות למוסר של התורה, צריך להתגבר על ההנאה ולהגיע לשמחה של המצווה כדי לתקן את הרע שיש טוב. זה ההבדל בין ישמעאל ויצחק. מצד אחד הוא מאמין אמתי, הוא מאמין שיש בורא, הוא בשמחה, כל מה שהוא מקבל מהנאות העולם הוא מקבל מהבורא, הוא דתי אמתי באותו ממד, אבל מה חסר? חסר ההבדל בין העולם בבחינת עוה"ז טוב ורע והעולם מבחינת (תהלים קכו, ב) "אז ימלא שחוק פינו" העולם שכולו טוב, העולם של המוסר, של תיקון המוסר. ולכן אין לנו כל כך הבדלים בהגדרה של הדת אצל המוסלמים, בבחינת דת, אבל מוסר, זה עולם אחר לגמרי".

השתיקה

"ישמעאל שבתורה אינו מדבר כלל"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ב, בפרק: ירידה לצורך עליה: "ושאינו יודע לשאול הוא ישמעאל משום שישמעאל אינו מדבר בכל התורה כולה. כולם מדברים, אפילו הנחש מדבר, חוץ מישמעאל. הוא בוכה. וגם היום הוא מסרב לדבר אתנו".

"הדיבור מבטא את רצונו של האדם ואת יכולתו להיות אחראי לרצונו"

ראו בשערי דמעה 3, היה קורא בתורה: "מי שרואה בדיבור האלוקי "כתב" מתייחס באופן שונה לחלוטין לדיבור הזה, להתגלות הנבואית. הוא למעשה מבטל את ממד הדיבור, המגלה את הרצון של משהו".

ושם, בפרק: קריאת שמע ככתבה: "המחשבה אינה מספקת. נדרש הדיבור. מדוע? משום שכל עוד זה רק מחשבה, יש אי בהירות. מה אני באמת חושב? אני רוצה דבר אולם אני גם רוצה את ההפך. רק כאשר אני אומר, כאשר אני מבטא את הדבר, אני מתחייב. וזאת בתנאי שהדיבור שלי הוא אמיתי".

הדיבור כביטוי הממד הפרסונלי הייחודי שבאדם

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ח, בפרק: יסוד הדרישה המוסרית: "על הפרק עמדו שתי הגדרות: הגדרת האדם כחי המדבר או כחי המשכיל. הדיבור מגלה משהו, אישיות שעומדת מאחורי הדיבור, לעומת השכל שהוא במהותו בלתי פרסונלי. רוב הפילוסופים והתאולוגים של ימי הביניים העדיפו את ההגדרה של חי המשכיל. בעקבות רבי יהודה הלוי, העדיפו חכמי ישראל את ההגדרה של האדם כחי המדבר... יש הבדל עצום בין האמירה 'האדם הנו בעל שכל' לאמירה 'האדם הוא השכל'. האמירה האחרונה הופכת את האדם לאובייקט, והיא פותחת פתח לכל ההתנהגויות הלא מוסריות. קביעתם של חכמי ישראל שהאדם הוא חי מדבר שוללת לחלוטין גישה זו, והיא מבקשת לשים דגש ביחסים בין האדם לאחר שלו, אם האחר הוא הבורא, אם האחר הוא זולתו. קביעה זו מחזירה לאדם את כבודו. הוא משהו. הוא משהו בעל תודעה מוסרית. הגדרתו של האדם כחי משכיל אינה מחייבת דבר בנוגע למוסריותו של האדם. אפשר להיות משכיל, אפשר להיות בעל שכל חריף ביותר, ולהיות רשע מרושע".

מתוך תרגום שכתוב הרצאה של מניטו על שמונה פרקים לרמב"ם, טרם פורסם: "הבעיה של הגדרת הספציפיות של האדם ביחס לדרכים אחרות של להיות יצור חי. בעיה זו של הגדרה

היא לא רק בעיה של לוגיקה פורמלית, אלא היא חושפת מהי עמדתו של מי שמאמץ הגדרה זו או אחרת ביחס לבעיה המוסרית, בנוגע למה שאנו מכנים פוליטיקה במובן האטימולוגי, כלומר היחס של האדם למציאות של חברה... הזרם הדומיננטי בעולם היהודי העדיף את הנוסחה של 'חי המדבר'... מחשבה יכולה להיות לא אישית, בעוד שהדיבור מבטא נוכחות של אדם.. למה אנחנו מתכוונים כשאנחנו מדברים על דיבור? זה כמובן לא רק קוד סימנים או חילופי סימנים. זה באמת מישוהו שמדבר עם מישוהו. זה מה שהרבנים של ימי הביניים מכנים חי מדבר, לא מכונה, לא מחשב ש'מדבר' או 'חושב'. אנו יודעים היום שמחשבה יכולה להיות לא פרסונלית ושהייחודיות של התודעה והסובייקט היא היכולת שלו לדבר. אנו גם יודעים שהגדרת האדם כחושב אינה מרמזת על דבר ברמת המוסר. המוסר יכול להיעלם לחלוטין אצל האנשים האינטליגנטיים ביותר. השכל, האינטליגנציה אינה בלעדית לאדם".

וכן בכי מציון, פרשת אמור: "נפש היא האדם המתבטא על ידי הדיבור, שהוא תולדה של החיבור בין הנשמה לגוף. בלשון המקרא, נפש היא האדם המסוגל למוסריות. הוא האחראי על מעשיו, ולכן גם יכול לעמוד עליהם לדין: 'נֶפֶשׁ כִּי תִחַטָּא' (ויקרא ד, ב)".

"תקשורת שביסודה עומדת התקווה לשלום"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ח, בפרק: מפגש פסגה: "הדיבור האמיתי הוא דיבור של שלום. הדיבור יוצר את הקשר בין האנשים בחברה. הדיבור הוא האקט החברתי היסודי, והחברה מתקנת כאשר יש בה שלום. לכן הדבר האמיתי הוא השלום".

וכן בסוד העברי, שער שלישי, בפרק: שם חם ויפת: "הצלילים שמעבר למילים מצביעים על כוונתו הפנימית של האדם... ניתן לומר שכל הבעיות של האדם משתקפות בדיבורו, שכן הדיבור יכול לקשר ויכול הוא גם להפריד. אולם קיימת תקווה שמעבר למילים, וזהו המסתורין שבמוסיקה".

"ישמעאל אינו מדבר משום שאינו מכיר במשמעות קיומו של עצמו או של זולתו"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ב, בפרק: ירידה לצורך עליה, הערה 12: "ברגע שישמעאל מדבר עם יצחק, הוא למעשה מכיר בקיומו, ובכך הוא מודה שאין לו זכות ירושה על ארץ ישראל כדין בן השפחה. זוהי הבעיה של בני ישמעאל עד היום – הם אינם מוכנים לדבר אתנו. ישמעאל רק 'מצחק'. בתוספתא במסכת סוטה (פ"ו) נאמר שהוא היה זורק חיצים על

יצחק, כאילו הוא בא ואומר לו: לא שמתי לב שאתה בכלל פה. במילים אחרות, ישמעאל מנסה לשלול את הזהות העצמית של יצחק, כאילו אינו קיים בכלל".

"אכן בדברים הללו מניטו מתמקד בחוסר ההכרה בקיומו של הזולת, אך בדבריו שהובאו בפסקאות הקודמות, מניטו מרחיב זאת גם בנוגע לחוסר ההכרה בקיומו כנפרד מהבורא"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית: "המאמין נכנע לפני בוראו לגמרי. הוא עושה את הכול, הוא האדון. השאיפה של המאמין היא להיות דומה לבוראו, כלומר להיות גם הוא האדון."

"הפירוש הפשוט של דבריו של רשב"י הוא שישמעאל רוצה לרשת את ארצות ערב וגם את ארץ ישראל. אולם ליתר דיוק כוונתו היא שהוא מבקש לרשת את ארץ ישראל ושאר העולם כולו, כפי שהתורה מעידה עליו: 'יָדוּ בְּכָל'".

התקווה המשיחית לתקשורת של שלום בין הבריות

ראו בסוד העברי, חלק שלישי, בפרק: שם חם ויפת: "לתפיסת האדם כחי משכיל אין יכולת לבטא את דמות האדם שאליו שואפת התורה, מאחר שהגאולה תלויה במימוש קשר של אחווה בין כל בני האדם, וקשר זה מותנה בשיח המתהווה ביניהם. רמזו לרעיון זה נמצא במילה 'משיח' – איש השיח האולטימטיבי, המסוגל לחבר את כל רמות הבריאה (דומם, צומח, חי, מדבר) באמצעות הדיבור (השיח)".

קוסמופוליטיות

קליפת ארם היא הקוסמופוליטיות

על קליפת ארם כקוסמופוליטיות מניטו דן בשיעור הראשון על נר מצווה.

שורש הקוסמופוליטיות של ישמעאל בקליפת ארם

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 46: "אולי, זה עניין של הקליפה, כי ישמעאל יצא מקליפת ארם. ויצחק יצא מאברהם".

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ו, בפרק: תפילתו של צדיק בן צדיק: "להוציא את קליפת ארם, פירושו לעזוב את התפיסה הקוסמופוליטית הגורסת שמה שמייצגים בני עֶבֶר צריך להיטמע בין הגויים, ולחזור להיות אוניברסליים. הקליפה החיצונית יוצאת עם ישמעאל."

הוא קוסמופוליטי. להיות מוסלמי זה להיות קוסמופוליטי, המאמין באל אחד, והמאמץ את עיקרי התרבות הערבית. אברם בתחילת דרכו קוסמופוליטי. הוא היה אב לארם אומרת הגמרא במסכת ברכות, כלומר הוא היה קוסמופוליטי והוא הוריש תכונה זו לבנו ישמעאל. אז, אחרי שינוי שמו, הוא מוגדר כאב לעולם כולו, כלומר אוניברסלי. הוא הוריש תכונה זו ליצחק בנו."

הקוסמופוליטיות הארמית מתממשת בכפל זהויות, לחבור לזהותן של אומות אחרות

ראו בגבורות ה', פרק נד: "כלל הדבר כשדים אין להם מציאות כלל בעצמם אבל הם נמשכים אחר מציאות אחרים וכשדים הוא ארם בוודאי".

היהודים הם הארמים של גלות רומי ואילו העברים הם אוניברסליים

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך א, אברם הוא אברהם: "זהותו של אֶבְרָם ספציפית מאוד, כאילו מדובר על אומה אחת בין כל האומות, שלא כמו זהותו של אֶבְרָהָם שהיא זהות אוניברסלית. כדי להמחיש את ההבדל ניקח לדוגמה את היהודים החיים בגולה. יהודים אלו מאורגנים בקהילות וכל קהילה קשורה מאוד לזהות האומה שבתוכה היא חיה... וזה הופך אותה לספציפית מאוד. יהודי־צרפתי הוא יהודי־צרפתי. יהודי־אמריקני הוא יהודי־אמריקני. אין אפשרות להיות יהודי סתם. אתה תמיד יהודי־מישהו. יהודי חי בסימביוזה עם חברה גויית כלשהי. גם כאשר הוא חושב שהוא חי בגטו סגור, במנותק מן החברה הסובבת אותו, הוא תמיד היהודי של מישהו. הוא אינו יכול להיות אוניברסלי. כאשר יהודי מדבר על אוניברסליות הוא משתמש במינוח לא נכון או שהוא מטעה בכוונה. היהודי הוא קוסמופוליטי ולא אוניברסלי. אם השאיפה שלו, האידאל שלו דרך העבריות הפנימית שלו הם אמנם האוניברסליות, המציאות שלו מבחינה קיומית היא קוסמופוליטית משום שכל קהילה צמודה לאומה המארכת אותה, בעלת זהות ספציפית מאוד. היהודי החי בתוך חברה מסוימת, צמוד לפרצוף החלקי של אותה חברה ולא לפרצוף האדם הכללי, למין האנושי כולו. רק העברי החי בארצו יכול להיות צמוד למין האנושי כולו. מעניין לראות שדווקא היום, בְּעֵינֵי הגויים, הישראלי הוא היהודי של העולם כולו, לעומת היהודי, שהוא היהודי של הגוי שלו. כאשר יהודי אומר שהוא כמו אברהם אבינו קשור לאוניברסליות של העולם, אין הדבר נכון – הוא דווקא קוסמופוליטי משום שהוא היהודי של הגוי הזה דווקא. דווקא הישראלי בהיותו בחזרה עברי, הוא צמוד למין האנושי כולו. בשביל זה עליו לעבור את תהליך שינוי השם שעבר אברהם. צריך להגיע לשם 'אברהם' בחזרה... השם 'אברהם', לעומת השם 'אֶבְרָם' המסמל את הזהות הארמית, הגלותית של אברהם, מסמל את

הממד האוניברסלי של הזהות העברית: 'ולבסוף נעשה אב לכל העולם כולו'. בימינו, אנו אומרים אֲבָרָם היהודי לעומת אברהם העֲבָרִי־ישראלי. אֲבָרָם־אברהם הוא אותו איש אבל בשני שלבים שונים לגמרי בהיסטוריה שלו. השם החדש שהוא מקבל מבטא מהפכה של ממש בזהותו, מזהות גלותית מוקטנת לזהות לאומית־אוניברסלית במלוא תוקפה. היהודי החוזר מגלות אדום־רומי אחרי אלפיים שנה עובר תהליך דומה. עליו לשמר את הערכים היהודיים ולהקנות להם ממד חדש – ממד עברי, ממד אוניברסלי. מטרת התורה על־ידי תיאור המאמץ האדיר של אברהם, כאשר הוא יוצא מן הקליפה הארמית ומבקש להגיע לזהות העברית שלו, היא ללמד אותנו איך עלינו להתנהג בזמן הציאה מן הגלות האחרונה, איזה תהליך ברמת הזהות עלינו לעבור במקביל לחזרה הפיזית לציון".

האסלאם

כל זהות מציבה כאידאל את הערכים שחסרים בזהותה

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 46: "האור מתלבש בכלי אשר בעצמו הוא בא מאיזה רושם של אור הפוך, אבל זה נושא אחר, פה הוא מדבר על המידות וכשישמעאל מתחיל את התיקון של הכלי שלו הוא בוחר דווקא באור ההפוך – האור של מידת הדין, ואותו דבר לעשו כשמתחיל לתקן את הכלי שהוא כולו דין אז הוא שואף לאור החסד".

ישמעאל, שמקורו בקליפה של מידת החסד, סיגל לעצמו את דת האסלאם שמתאפיינת בערכים של קליפת עשיו, מידת הדין

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 61: "יש פרדוקס אולי, דווקא אנחנו רגילים לחשוב כי מידת הנצרות זה החסד, ומדת האסלאם זה הדין, עד כדי כך שמגדירים בערבית את הדת כדין. המילה 'דין' בערבית זה המילה 'דת' בפרסית, בעברית מדוברת. כשרוצים לומר 'דת' אומרים 'אל דין' בערבית, תפסו את זה. לאמיתו של דבר, הקבלה עוזרת להבין מה קורה פה.

"המידה הטבעית של ישמעאל היא מידת החסד לכן האידאל שלו הוא הדין. מה שחסר לו זה הדין, לכן זה הדת שלו. וכן לעשו, שהוא איש דמים, המידה הטבעית שלו זה הגבורה, 'גיבור ציד', הוא איש דמים, בטבע שלו. לכן כשחוזר בתשובה, הדת שלו זה חסד... מי שחי עם המוסלמים יודע את זה. אני נולדתי בארץ מוסלמית, בטבע שלהם יש להם נטייה, זה נשמע במנגינות שלהם, זה נשמע בהכנסת אורחים שלהם, בטבע שלהם, יש נטייה לחסד שהוא רק החסד, מה חסר להם? זה מה שמחמד הביא להם: 'אל דין'".

עשיו, הקליפה של מידת הדין, מסגל לעצמו את הנצרות, הדוגלת בערכי חסד

ראו שם: "עשו... זה מידת הדין של הסטרא אחרא... לכן מידתו הטבעית זו מידת הדין של הטומאה, הדת שלו, זו מידתו של אברהם... ואהבה של הנוצרים כביכול".

"בית אביו, אליבא דמניטו, אינו מיקום פיזי אלא רוחני, והוא כולל אמונה באל אחד והתנהגות מוסרית"

ראו בכי מציון, פרשת וירא: "רבי שמעון בר יוחאי, מצדו, קובע שיש הבדל מהותי בין ישמעאל בתוך בית אביו ובין ישמעאל מחוץ לבית אביו. ענין זה התבהר בהיסטוריה של צאצאי ישמעאל, לפני האסלאם של מוחמד, ואחרי האסלאם. ישמעאל, לאחר שחזר לאמונתו של אברהם, כבר איננו – עקרונית – עובד אלילים, שטוף זימה, ושופך דמים".

ראו בסוד מדרש התולדות, כך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית: "מהו ביתו של אברהם עבור ישמעאל וצאצאיו? זה האסלאם. מוסלמי אִמְתִּי אינו רוצח, אינו עובד עבודה זרה ואינו מגלה עריות. לא כך היה המצב אצל השבטים שיצאו מישמעאל לפני שאימצו את דת האסלאם. מוסלמי אִמְתִּי רואה את עצמו כמפיץ את האמונה באל אחד בעולם. זהו תפקידו. לשכנע את היחידים להאמין באל אחד".

בית אביו הוא מצב שבו פרטים בזהות ישמעאל יכולים להיות גויים צדיקים

ראו שם, הערה 133: "אסור להיות נאיבי ולחשוב שכל מוסלמי היום הוא בביתו של אברהם. יש בוודאי כאלה אבל יש גם אחרים שבשם הדת שלהם מוכנים לכל פשע. הם למעשה בחוץ ומראים את עצמם כאילו הם בפנים. זהו המצב המסוכן ביותר".

האסלאם קרוב לאמונתנו יותר מהנצרות

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שער אורה, שיעור 63: "מאברהם אבינו יצא ישמעאל והאסלאם, מיצחק אבינו יצא עשו והנצרות. הנוצרי מכיר רק בקרבה, לכן יש לו עבודה זרה. המוסלמי מכיר רק בריחוק, לכן הדת שלו היא דת מתאימה לאחדות הבורא, היא מתאימה למונותאיזם שלנו יותר מהנצרות, אבל זה לא היהדות".

מתוך שיעורי הרב על פרשת וירא: "במובנים רבים ישמעאל הוא העתק של אברם, לא של אברהם. ככזה יש לו תפקיד בעולם והוא להפיץ את האמונה באל אחד. כצאצא של אברם, הוא מהווה מבווי סתום, לעומת יצחק".

ישמעאל המוסלמי מסוכן ואכזרי לישראל אף יותר מעשיו

ראו בהקלטות שיעורי מניטו ביוטיוב תחת הכותרת 'המקורות מספרים על עלייתה של מלכות איראן בזמן הגאולה', וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ח, הערה 43: "מר גורדין... הוא מי שגילה לי את עולמו של המהר"ל. פעם שאל אותי מה משמעות האמירה 'שפוך חמתך' ולמי מתכוונים באמירה זו. עניתי לו: לעשו. אז הוא השיב לי: 'אתה לא יודע ללמוד. הכוונה לישמעאל'. הייתי המום. אחרי השואה? אז הוא הסביר לי את עניין הברית בין עשו לישמעאל ואמר שבזמן החזרה לארץ יהיה ישמעאל האויב המר ביותר שלנו. לא עשו אלא ישמעאל והוסיף, על פי דברי המהר"ל, שישמעאל זה פרס. הייתי עוד יותר המום. אבל הנה ארבעים שנה מאוחר יותר זה מתחיל להתגלות".

וכן בזוהר חלק ב, יז א: "לית לך אומא מכיכא וקלילא ונבזית קמי קודשא בריך הוא כוותייהו דמצראי, ויהיב לון קודשא בריך הוא שלטנותא בגינייהו דישראל, ושפחה כי תירש גבירתה, דא הגר דאולידת לישמעאל, שעשה כמה רעות לישראל, ושלט בהם ועינה אותם בכל מיני ענויין, וגזר עליהם כמה שמדות, ועד היום הם שולטים עליהם, ואינם מניחים להם לעמוד בדתם, ואין לך גלות קשה לישראל כמו גלות ישמעאל".

ראו בשבת יא ע"א, על פי גרסת רבינו חננאל: "תחת נכרי ולא תחת ישמעאל תחת ישמעאל ולא תחת חבר (פרסיים)".

ראו בגיטין יז ע"ב: "רחמנא! או בטולך או בטולא דבר עשו (רש"י: או החביאנו בצילך או הגלינו בצל בני עשיו שהן מכבדין אותנו) למימרא דרומאי מעלו מפרסאי והתני רבי חייא מאי דכתיב "אלהים הבין דרכה" (רש"י: "של תורה ולומדיה היכן היא ראויה להתיישב") והוא ידע את מקומה" יודע הקב"ה בישראל שאין יכולין לקבל גזירת רומיים (רש"י: "שגזרין שמד שלא יתעסקו בתורה ולא יקיימו מצוות") עמד והגלה אותם לבבל (רש"י: "בחורבן הבית") לא קשיא הא מקמי דניתו חברי לבבל (בימי כשדיים נבוכדנצר ואויל מרודך ובשלצר) הא לבתר דאתו חברי (רש"י: "משכבש כורש את המלכות ומלך בבבל") לבבל".

ראו בבן יהוידע, שם: "או בטולך או בטולא דבר עשו אע"ג דגזרות הרומיים בישראל קשות מאד וכמ"ש יודע הקב"ה בישראל שאין יכולים לקבל גזירות הרומיים נ"ל בס"ד אצל החכמים חברי שהם פרסיים קשים יותר משום דשר של פרס בקש מהקב"ה שיכתוב לו רבנן בכרגא ונכתב לו אך יש אומרים שלא נחתמה וי"א דנחתמה ואח"כ נמחקה ולכן שליטת פרס מגעת על תלמידי חכמים ורק רופפת היא בידם משא"כ שליטת עשו על חכמים

יש לה ביטול כי כלל גדול בידינו כשהקול קול יעקב אין הידיים ידי עשיו, ולכן מאחר שהם חכמים חוששים מן החברים שהם פרס יותר מן הרומיים משא"כ ישראל אותם המון העם שאין עוסקים בתורה המבטלת שליטת עשיו חוששים מן הרומיים יותר".

וכן ברמב"ם, איגרת תימן: "ואתם אחינו ידוע לכם שהקדוש ברוך הוא הפילנו במהמרות עונותינו בתוך אומה זו שהיא אומת ישמעאל שרעתם חזקה עלינו והם מתחכמים להרע ולמאוס אותנו כמו שגזר עלינו יתברך 'ואויבינו פלילים' ושלא תעמוד על ישראל אומה יותר אויבת ממנה ולא אומה שהרעה בתכלית הרעה לדלדל אותנו ולהקטין אותנו ולמאוס אותנו כמוהם".

המיזוג ההרסני בין ישמעאל לעשיו מתממש באופן הקיצוני ביותר דרך זהות עמלק ששואפת להשמדת ישראל

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 45: "עכשיו, אחרי כל ההיסטוריה של גלות ישראל אצל עשו, ואני משוכנע שזה הסתיים. מדינת ישראל של עכשיו זה סוף גלות אדום! זה מובן כן? אפשר לחזור על הרבה מקורות בגמרא במדרשים וגם בזהר, כיון שחזרנו מאותו גלות זה הסיום. צריך לגמור את התיקון הזה אבל העסק התחיל. אנחנו רואים שהגלות אצל אדום, לא הייתה כמו שהרב אומר, זה הגיע עד שערי מוות. לכן לפי דעתי, יש הבדל בין עשו ועמלק. כל מה שקרה בשואה זה משתייך יותר לפרצוף של עמלק מלפרצופו של עשו כעשו. עשו נותן קיום ליעקב, עמלק לא. עמלק זה עניין אחר אע"פ שהוא מצאצאי עשו. אצל עמלק יש איזה מיזוג בין עשו וישמעאל. א"א לא לראות את זה מה שקרה בשואה: שתוף פעולה בין עשו וישמעאל וזה המשיך עד ימינו".

מקומו של ישמעאל במאבק בין ישראל למלכויות

"נטילת המלכות מישראל בשלב מסוים בהיסטוריה העולמית"

מניטו הדגיש את עיצוב הזהות הישראלית שמתרחש באמצעות הקשר עם המלכויות. ראו בסוד העברי, שער שלישי, בפרק: שם חם ויפת: "לפי המסורת העברית התקיימו לאורך ההסתוריה האנושית ארבע אימפריות גדולות המכונות "ארבע המלכויות", שלצידן הופיעה בצורה כזו או אחרת זהות הפוכה המכונה 'ישראל'. השלב הראשון בגלגולי המערך של ישראל והאומות וחציית עם ישראל את ההסתוריה האנושית בספיראלה עולה דרך האימפריות הכלל-אנושיות הוא מלכות בבל, שמתוכה נולדת הזהות העברית של אברהם. יציאה זו מן ההעלם אל הגילוי מתרחשת במהלך העימות בין נמרוד מלך בבל לבין אברהם העברי בשיא האימפריה הבבלית... שלבים אלו מבטאים את הניסיון הכלל-אנושי לממש

את החזון האוניברסלי דרך הזהות הבבלית, הפרסית, או היוונית-רומית. בכל פעם שמלכות כלשהי מאומות העולם מנסה להחזיר את חזון השלמות האוניברסלית לעולם, היא קושרת אליה בקשר הדוק את זהות ישראל, שהיא הזהות המשיחית היחידה היכולה לממשו. ישראל הופכת בכך לעדה בודדה למאמץ האמיתי והטרגי של אותן אומות לממש את החלום האוניברסלי, מאמץ שנכשל פעם אחר פעם בשל חלקיותו. כשהתורה מספרת את סיפורה של הזהות הישראלית המתחילה להתעצב בתוך מעמקי האידיאל הקוסמופוליטי של אותן מלכויות, קשה שלא להבחין בהבדל בין מסורת דתית אוניברסלית אמיתית לבין כזו החפצה לבטא את המהות החלקית שלה עצמה ולהשתלט באמצעותה על כל השונות ממנה. ההבדל טמון בהקשר המשיחי: מחד גיסא משיחיות אימפריאליסטית, ומאידך גיסא המשיחיות העברית המקראית.

ראו בשערי דמעה כרך ג, בפרק: אחד יחיד ומיוחד, הערה 42: "המלכות שייכת לישראל מבחינת כי המלכות שלך היא, אבל היא עוברת לאומות העולם, לארבע מלכויות. המהר"ל דן בתחילת ספרו נר מצוה, בד"ה ויש בני אדם שואלים והיכן רמז מלכות ישמעאל, במקומו של ישמעאל בין המלכויות, והוא מסביר שהברכות שניתנו לישמעאל באות אליו ישירות דרך אברהם. לכן לא גזל ישמעאל את המלכות מישראל".

"המלכויות מתאפיינות במערכות ערכים ייחודיות שמתוות דרך לתיקון המצב המפוצל של החברה האנושית"

מערכת הערכים של כל מלכות מהווה חלק ממערכת הערכים השמיימית השלמה שעתידה להתממש במציאות. ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 31: "יש פרק ב'אורות' של הרב קוק שמסביר שכל אומה ואומה יש לה ערך אחד של הערכים הכי עליונים שהיא מומחית בזה. אפשר להוסיף שזה מהסיבות של הגלות: כשעם ישראל הולך לאותה אומה, הוא מחזיר ניצוצות הקדש של אותה מידה, שרק הם מסוגלים להיות מומחים לזה. זה הרב שהסביר את זה. אל לנו לעסוק באינטרסים של עמים אחרים אבל צריך לדעת, שאי אפשר שההיסטוריה שלהם היא תהיה בלי שום משמעות כי כל מה שברא הקדוש ברוך הוא – לכבודו בראו אפילו הגויים. אפילו עקרבנים, הגויים כל שכן".

מניטו הדגיש בשיעורים רבים שהמקור לערכים ולגורל של האומות נמצא בעולמות עליונים או בביטוי השגור בפיו "שרים". ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 40: "ע' שרים... בתקופת הגלות הם קשורים לסטרא אחרא. למעלה למעלה בשורשם זה קדוש לגמרי, אבל למטה למטה זה אומות העולם, זה המלכויות. למטה – כל גויים סבבוני, הם השלכות של מה שלמעלה זה קדוש לגמרי, בשורש זה קדוש, זה 'יהו'ה אחד וישמו

אחד' בשורש, למעלה אבל למטה זה מתגלה בבחינת סטרא אחרא, אבל זה הדיוק שלו, צריך לא לשכוח, זו מתכונת העולם בתקופת הגלות, כשכנסת ישראל היא מנותקת מהוי"ה, כשהקליפות האלו מפרידות בין ההוי"ה לכנסת ישראל. אתם זוכרים את הקליפות שראינו בשיעור הקודם, זה ביחזקאל, זה: רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת, וקליפת נוגה זה ארבע המלכויות האלו. זה נותן, זה גוזל את האור של הקדושה ונותן חיות לטומאה. אז השאלה שלו זה: לעתיד לבא, כשהשרים יתבטלו, יהיה חסר משהו בגילוי מידות השכינה? ! אז הוא אומר אדרבה! גילוי השכינה יהיה טהור, לא יהיה חסר שום דבר אבל זה יהיה דרך כנסת ישראל. ולכן סוד של כנסת ישראל זה שבעים נפש וזה מקביל לשבעים שרים".

ראו בנצח ישראל, פרק כא: "מה שאמרו כי מלכות ישמעאל מלכות גדולה אין זה קשיא כלל כי הכתוב לא אמר רק כי ד' מלכויות מקבלים מלכות קדישין עליונים וכדכתיב (דניאל ז יז-יח) ארבעה מלכאן יקומון ויקבלון מלכות דקדישין עליונים ויחסנון מלכות עד עלמא ועד עלם עלמא' הרי לך שהכתוב מעיד כי אלו ד' מלכויות יקבלון מלכות קדישין עליונים".

וכן בשיעורים על נר מצוה, שיעור 1: "יש בזה עניין של גזל. שהשרים שלהם – 'קדישין עליונים' – לקחו את המלכות מהקב"ה".

מלכות מנסה לתקן את העולם, תוך ניסיון לכפות אותו על התרבויות שבהן היא פוגשת

ראו בסוד העברי, חלק שלישי, בפרק: שם חם ויפת: "כישלון של כל התרבויות והתנועות בהגשמת השאיפה לאוניברסליות לאורך ההסתוריה נבע מכך שהן ניסו לכפות על האנושות את דרכן הייחודית. זה נכון בכל הרמות, החל מהרמה הפוליטית דרך הרמה האידיאולוגית ועד לרמה הלאומית. גם דתות ותרבויות המכוונות אוניברסליות הפכו אימפריאליסטיות. אף על פי שהחלום האוניברסלי של כל אחת מהן היה כשר, האמצעי להגשמתו לקה בחסר וסבל מפניות, ומכאן הדרך לכישלון קצרה. כל אחת מאומות העולם נטלה רק ממד מסוים אחד מהגניוס האנושי, ולכן הכלי שאותו יצרו להגשמת האידיאל הנשגב של האוניברסליות לא הצליח להכיל יותר ממה שהיה בו: חלקי, משוחד ומסוגר בתוך עצמו".

וראו בשערי דמעה כרך א, בפרק: מנין לנו הזכות להתפלל: "אבל פרויקט זה, שחז"ל מכנים "המלכויות", הוא פרויקט אוניפורמי שאינו משאיר מקום לשום גוון זהותי ייחודי. כדי לשמר את השלום העולמי, כל אומה וגם כל פרט נדרשים לוותר על הייחודיות שלהם, על מה שעושה אותם מה שהם. אין כאן אחדות, אלא אחדות כפויה. אחדות זהותית, תרבותית מלאכותית, נכפית, הדורשת מחיקת כל סממן של ייחודיות. גם אם הכוונה הייתה טובה,

המימוש התברר כהרסני והתורה מזהירה אותנו מכל מהלך הדומה לו במהלך ההיסטוריה כולה. כאשר יש בִּיָּר מקום רק לסוג פרח אחד, כאשר אין מקום לרב־גוניות, הכישלון בדרך ואנחנו חיים עד היום את מחיר הכישלון של כל אותם פרויקטים, של כל אותן מלכויות. במהלך ההיסטוריה, כל פעם, מחדש, קמה אומה המנסה להשליט את הפרויקט התרבותי, הזהותי שלה על האנושות כולה: בזמן העתיק היו אלה מצרים, בבל, יוון, רומי ובזמנים מודרניים יותר, האומות הגדולות של אירופה, כגון ספרד, אנגליה, צרפת ואחריהן רוסיה וארה"ב. השיטה היא תמיד אותה שיטה – השיטה האימפריאליסטית, שיטתו של נמרוד."

ישמעאל האותנטי אינו מלכות

ראו בהקלטות שיעורי הרב על נר מצוה, המצורף בספר זה, שיעור 1: "אז מה אמר המהר"ל? כשאנחנו אומרים 'המלכויות', זה אלו שגזלו מלכות המשיח, כן? ואנחנו יודעים שזה כישלון אחרי כישלון. אבל מלכות ישמעאל לא ירש כוחו מן מלכות ישראל, כי כוחו ותוקפו נתן לו השם יתברך בפני עצמו, בשביל שהיה מזרע אברהם, והשם יתברך אמר (בראשית יז, כ) 'ולישמעאל שמעתיך'."

"לישמעאל אין שר"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך א, בפרק: ארץ ישראל: "המקובלים מסבירים ששרו של ישמעאל הוא גם שרו של יֵשׁוּ משום שישמעאל אינו נמנה בתור מלכות בפני עצמה, כחלק מארבע המלכויות".

זהות ישמעאל יכולה לזכות בקיום עצמאי וברכה משלה גם לעתיד לבוא

ראו בהקלטות שיעורי הרב על נר מצוה, המצורף בספר זה, שיעור 1: "זאת אומרת: לישמעאל יש ברכות משלו. יש בעיה משלו עם יצחק – כל עוד שהוא לא מכיר בבכורתו של יצחק יש לנו בעיה עם ישמעאל. אבל ישמעאל לא נמנה עם שאר מלכויות, כי לא גזל את הברכות של ישראל. יש לו ברכות משלו".

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 51: "ששרו של עשו הוא דווקא שרו של ישמעאל. ה'מידת אל' באה מישמעאל. ולעתיד לבא ה'שם' (סם) יעלם ונשאר אל... כי מה שלמדנו בפשט, במקרא, כי סופסוף ישמעאל עושה תשובה, ה'אל' שלו נשאר. עשו יעלם בטומאתו".

לאסלאם אין בשורשו שאיפות של אימפריאליזם ערכי של איחוד עולם ותיקונו

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ב, בפרק: ירידה לצורך עליה: "המסר העיקרי של האסלאם היא האמונה באל אחד ומטרתה היא להפוך לדת של האנושות כולה. היעד של האסלאם היא הקדושה של האינדיווידואל, של הפרט, לא של הכלל. היעד הזה הוא קוסמופוליטי – בלא קשר עם מושג ה"אומה הערבית" שהוא חשוב כל כך לבני ישמעאל. אין בתאולוגיה של האסלאם מקום ללאומיות. המוסלמים רואים את עצמם כבני הדת האוניברסלית. טענה זו, יומרה זו אולי מוכרת לנו יותר בנצרות, אולם היא מהותית מאוד באסלאם".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית: "אני צריך להוסיף שיש תכלית לעולם, שהעולם נתון להיסטוריה, שיש משמעות מוסרית למִשָּׁךְ הזמן. את כל זה המוסלמי אינו רואה. הוא לא חי את המתח של התיקון – האם יצליח או לא, ח"ו. הוא חי את העכשיו – אין עבר ואין עתיד, רק ממד ההווה, המידי, ומאחר שההווה הזה הוא מאת הבורא, הוא נהנה ממנו, הוא חש בכך סיפוק והוא מודה על כך בכנות לבורא".

וכן שם, בפרק: קח נא: "ישמעאל אינו נושא להרהור מצד בית דינו של ריבונו של עולם. עניינו של ישמעאל, דרך האסלאם, אינו להקים גוי גדול, חברה מופתית. עניינו הוא הפרט, לגרום לפרט להאמין באל אחד. המשימה של יצחק שונה לחלוטין. הוא צריך להמשיך לבנות את אותה חברה אנושית שתקבל על עצמה כחוקה את החוק המוסרי בתכלית. זה לא אותו דבר. חברה כזו, אם תצליח, תגרום לפסילת שאר החברות האנושיות מלשמש ממלכת כוהנים וגוי קדוש... במובן זה, ישמעאל ממשיך את דרכו של אֲבָרָם, כפי שהיא נראית לנו בתחילת פרשת "לך לך". בכל מקום שאליו מגיע אֲבָרָם, הוא קורא בשם ה'. הוא מפיץ את האמונה באל אחד, וישמעאל בנו ממשיך את דרכו, דרך הפצת דת האסלאם. דת זו פונה ליחיד, לא לכלל".

ישמעאל כמלכות פרס

"טרם הופעת האסלאם תפקדה מלכות פרס כמלכות ישמעאל"

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 44: "בגלות השנית, כבר בבל הייתה תחת השפעת פרס, ופרס לפי כל המקורות זה ישמעאל. אחר כך זה מתגלה, שזה אסלאמי, אבל בשורשו זה ישמעאל, זה אותו שורש".

שאיתם של המוסלמים לשלוט בכל הגלובוס

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית: "הפירוש הפשוט של דבריו של רשב"י הוא שישמעאל רוצה לרשת את ארצות ערב וגם את ארץ ישראל. אולם ליתר דיוק כוונתו היא שהוא מבקש לרשת את ארץ ישראל ושאר העולם כולו, כפי שהתורה מעידה עליו: 'ידו כפל'".

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ב, בפרק: ירידה לצורך עליה: "ישמעאל אינו יודע מה זה להיות גר, מה המצב הקיומי של הגר החי בחסות ובחסדי משהו אחר. בכל מקום שאליו הגיע ישמעאל, הוא הגיע בתוך כובש. גם עֲשׂוֹ ירש מיד את ארצו – הר שעיר. גם הוא אינו יודע מה זה להיות גר. הוא גם הגיע לכל מקום בתוך כובש".

ראו בשיחות על פרשת השבוע, פרשת שמות, שנמצאות באתר מכון מניטו. דברים אלו אמר מניטו לפני כ-30 שנה והם חזו בדיוק רב את אשר התרחש ומתרחש בימינו: "כל זה כדי לומר לכם שצריך להבין היטב שישנם אופנים שונים להיות אדם, ואי אפשר להשליך את צורת המחשבה של אופן אחד על אופן שני. זו הטעות הגדולה של הישראלים שבשלטון כיום. הם חושבים כאילו אנו נמצאים בעימות בין בלגים ללוקסמבורגיים... זה לא אומר שאם ספרדים היו בשלטון, המצב היה יותר טוב. המצב היה יותר גרוע, כי יש לספרדים אלפיים שנה של שעבוד אצל הערבים, וכשהם פוגשים את האדונים לשעבר, הם חוזרים להיות עבדים. ויש יותר גרוע מספרדי, זה אירופאי שחושב את עצמו לספרדי... האירופאים נאיביים: הם מכינים מלחמה גדולה בין האסלאם למערב, שהם הולכים להפסיד. ברגע האחרון הם יגברו, אבל הם יפסידו. איני יודע מדוע אני מדבר אתכם על כל זה. אלו ענייני השעה... אני לא יודע אם שמתם לב עד כמה המערב מחמש את הארצות האסלאמיות, שמתכוננות לצאת למלחמה נגדם. תראו מה הולך ביוגוסלביה".

המיזוג בין ישמעאל לעשיו

עשיו הליבש את המונותאיזם הישמעאלי על הפגניזם הרומי – זו מהות הנצרות

ראו על כל בהרחבה בסוד מדרש התולדות, כרך א, בפרק: ארץ ישראל.

"מניטו כינה את המונותאיזם הישמעאלי 'מונותאיזם טבעי'"

בהקלטת שיעורו בצרפתית על פרשת השבוע נשא, שתורגם ונמצא באתר מכון מניטו, מניטו הסביר כי כל צאצאי אברהם, מלבד יצחק, דגלו במונותאיזם טבעי: "יש לזכור שכל

השושלות של צאצאי אברהם הלכו מהר מאוד לאיבוד בפגאניזם המקומי שלהם למעט השושלת שעוברת דרך יצחק... צריך הרבה זמן כדי לחדד את מה שאני רוצה לומר...: יש מונותאיזם טבעי, מונותאיזם של הטבע – הקב"ה, בורא העולם, ומשגיח עליו אך ורק באמצעות חוקי הטבע... לעומת זה, ההתגלות אל אברהם נמצאת מעבר להתגלות של 'אלהים' – האל הבורא המנהל את העולם לפי חוקי הטבע – אלא זו התגלות של 'ה' (שם הויה)', המגלה את הערכים המוסריים, לקראת העולם הבא. יש אם כן הבדל מהותי בין שני סוגי מונותאיזם אלו... התורה אומרת 'אל עליון'; דהיינו במונותאיזם זה מכירים בכך שהבורא הציב היררכיה של מתווכים אלוהיים על מנת לנהל את העולם באמצעות חוקי הטבע. אבל יש 'אל עליון', שהיה ידוע לבאים בסוד המונותאיזם. הפוליתאיסטים היו עובדים לכל האלילים המתווכים, ואילו הבאים בסוד המונותאיזם היו מכירים אך ורק בעבודת ה'אל עליון', שמוגדר על ידי מלכיצדק כ'קנה שמים וארץ'. שוב, זו ההכרה בריבונות של האל הבורא, אך באמצעות חוקי הטבע. אתם מבינים מדוע זה נופל באופן מתמיד אל הפגאניזם; משום שזה נופל אל הנטוריזם – הטבע מוצב כאלוהות. זו הסכנה של המונותאיזם הטבעי הזה, ה' הידוע כבורא העולם אבל שמנהל אותו דרך חוקי הטבע... המונותאיזם שתיארתי, מכיר את הקב"ה רק בתור אלהי העולם הזה, האל שברא את העולם הזה. לעומת זה, ההתגלות אל אברהם היא שבורא העולם הזה הוא זה שלאמיתו של דבר רצה בעולם הבא. כאשר השם 'יהוה' מופיע בהתגלות, פירושו מתוך צפייה לעולם הבא. כאשר זה 'אלהים', זה מתוך צפייה לעולם הזה. ההבדל הגדול הוא תורת אלהים או תורת ה' – אתם רגילים למונחים אלו שמאפיינים את ההתגלות אל עם ישראל, זה הקב"ה שמתקשר לכל פרט ופרט מתוך צפייה לעולם הבא. ואילו המונותאיזם השורר מסכיב לעם ישראל, הלא הוא המונותאיזם השמי, שמכיר באל יחיד בורא העולם ומשגיח על העולם באמצעות חוקי הטבע. אני מקווה שהצלחתי להראות לכם באופן סכמתי עד כמה אין שום קשר בין שני מונותאיזמים אלו: האחד הוא המונותאיזם של יחידות הבורא – שאנו מוצאים גם באסלאם; אם יש אל, יש אחד בלבד, יחיד. לעומת המונותאיזם של ישראל – המתחיל עם אברהם ועובר דרך יצחק ויעקב, ולא דרך שום שושלת אחרת של אברהם – הוא המונותאיזם של האל האחד."

"עד להופעת האסלאם צאצאי ישמעאל היו אף הם עובדי אלילים"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ב, בפרק: ירידה לצורך עליה: "מבחינה היסטורית, האסלאם היא הדת של בני ישמעאל, של האומה הישמעאלית-ערבית. בני ישמעאל אינם מוסלמים מאז ומתמיד. קדם להופעת האסלאם במאה השישית-שביעית תקופה ארוכה מאוד שבה היו בני ישמעאל עובדי אלילים."

"ס' מייצג את החלק הפגאני, ואילו 'אל' את המונותאיזם הישמעאלי"

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 51: "זה ג'כ קשור לעוד נושא, ששרו של עשו הוא דווקא שרו של ישמעאל. ה'מידת אל' באה מישמעאל. ולעתיד לבא ה'שם' (סס) יעלם ונשאר אל".

שרו של עשיו הוא שרו של ישמעאל

חיבור ישמעאל ועשיו

ראו בהקלטות שיעורי הרב על בראשית רבה, שיעור 12: "שרו של ישמעאל, שהוא דווקא שרו של עשיו לפי הקבלה, כי ישמעאל אין לו שר בפני עצמו, זהו שרו של עשיו... מכיוון שישמעאל זה לא מלכות מארבעת המלכויות, זה משהו אחר, לפי המהר"ל הוא שייך למלכות פרס".

וכן בשיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 31: "כן, אבל זה נקרא חכמת הנסתר, זה נסתר. אבל יודעים באופן גלוי כי ישמעאל, זה מידת החסד של הסטרא אחרא, ולכן אחיזתו באברהם מצד החסד. וכל השרים של ימין שהם נקראים 'אל תבטחו בנדיבים', 'נדיבים' זה ימין, 'בבן אדם שאין לו תשועה', זה שמאל. השמאל, זה מידתו של עשו שהוא מידת הדין של הסטרא אחרא, של הטומאה, ואחיזתו ביצחק. מסביב לעשו וישמעאל, שהפנימיות שלהם זה עמלק, מסביב זה שבעים אומות. לכן יש לכם שבעים אומות, עשו וישמעאל שיש להם אותו שר, וישראל, סה"כ שבעים ושנים, זה 'בעב הענן'. נראה את זה אח"כ".

וראו על כך בפירוש הרמב"ן לבמדבר כד, כא, על מלכות ישמעאל שנחשבת כחלק ממלכות רומי.

יש לדברים הללו מקורות כתובים בקבלה

מניטו ראה בחכמת הקבלה תורה שבאופן מהותי ניתנת להעברה בעל פה בלבד. חלק מתורתו קיבל בעל פה ולא ניתן לאתר מקורות כתובים. גם לקביעות והסברים שלהם ניתן למצא מקור, ייתכן שמניטו לא קיבל זאת מהמקורות הכתובים אלא מרבותיו המקובלים.

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ח, בפרק מורשת היהדות והאוניברסיטה: "מכיוון שהם למעשה היסטוריונים, הם מתייחסים אך ורק ל'תעודות כתובות' ולא 'תעודות בעל פה', כלומר למסורות המועברות בעל פה. סוגיה זו היא חלק מהבדלי הגישה בין ההיסטוריונים לאנתרופולוגים למשל. אסביר את דבריי: הסבא שלי, הרב המקובל חיים טובול, לא כתב

דבר וחצי דבר. לכן, לפי השיטה של ההיסטוריונים הוא לא היה קיים. אמנם אני מעיד שכן ואם אכתוב דברים בשמו, פתאום, לדידם הוא הופך להיות קיים. מול האבסורד הזה, יש בימינו היסטוריונים שמשנים את גישתם למסורות בעל פה. אולם גרשם שלום קבע את מה שקבע רק על סמך העובדה שלפני משה די ליאון, לא היה דבר כזה 'ספר הזהר'. מניין לו? כי הוא לא מצא תעודה כתובה לפניו. ואם יום אחד, משהו כן ימצא? חוץ מזה, יש כאן נקודה עקרונית. מה בעיניו הערך של המסורות בעל פה? וכאשר הוא מדבר על הזהר, לאיזה קורפוס הוא בדיוק מתכוון? במסורת אומרים שבתקופתו של משה די ליאון, פחות או יותר, המקובלים החליטו ממספר סיבות, לחשוף את הנאמר בו. לחשוף, זה לא לכתוב. היסטוריוני הקבלה שוכחים שתורה זו, תורת סוד, מועברת מדור לדור בעל פה, אחרי שהתלמיד החדש, שנמצא ראוי לקבל תורה זו, נשבע לא לגלות. תורת הסוד היא תורה בעל פה שלמעשה מעולם לא הועלתה על הכתב. ואני שוב מדגיש: יש הבדל עקרוני בין לכתוב ובין להעלות על הכתב. לכן יש הבדל בין מועד כתיבת הזהר, בלי להיכנס כרגע לוויכוח מה כלול במילה זו 'זהר', ובין מועד חשיפתו לציבור הרחב, בעיקר כדי להילחם נגד התיאולוגיה הפילוסופית".

מקורות רבים המצביעים על כך שלשמעאל ועשיו שני שרים נפרדים ראו בזוהר חלק ג, רמו ב: "ובגין דאיהי מסטרא דימינא אבן ומסטרא דשמאלא גחלת בה נטיל קודשא בריך הוא נוקמא מישמעאל ואדום דאינון אישין נוכראין במים הזדונים וממנן דלהון סמאל ונחש סמאל אשא דגיהנם ממונה על אומה דעשו נחש ממונה על אומה דינשמעאל ואיהו רהב דממנא על מיא. בימינא דאברהם דדרגיה חסד נטיל נוקמא מישמעאל וממנא דיליה ובשמאלא דיצחק דדרגיה פחד בטיל נוקמא מעשו וממנא דיליה בתרין משיחין דאינון חד מימינא משיח בן דוד וחד משמאלא משיח בן יוסף".

ראו בחסד לאברהם, מעין שביעי, נהר ח: "והענין ששר של ישמעאל הוא רהב שר של מצרים".

ראו שם, מעין שישי, נהר יב: "דע שהנפשות של אומת אדום וכל הנלוים עמה נפשם ורוחם ונשמתם מעולם סמאל ואומת ישמעאל וכל הנלוים עמה כלם נפשם ורוחם ונשמתם מעולם רהב ודע כי השבעים שרים כל אומה ואומה נפל לחלקן של שר אחד וכל השבעים שרים תחת רשות סמאל וסייעתו ולרהב בת זוגו של סמאל ניתן לה חלקה כל גבול מצרים שהיא ת' פרסה על ת' פרסה".

ראו בחומת אנך על בראשית, פרשת נח: "וישלח את העורב דע כי שר עשו נקרא עורב ושר ישמעאל נקרא רהב והוא זרזיר כי רהב גימט' זר וזהו מ"ש רז"ל וילך עשו אל ישמעאל הלך זרזיר אצל עורב כי עשו וישמעאל הם זרזיר ועורב ונח שלח את העורב רמז שעשו יטול המלכות ואח"כ ישראל שהם יונה".

ראו במאמר הגאולה לרמח"ל: "ובחרב ההיא יפלו גם שרי האומות סמאל ולילית מוסר כלימתם ואחריהם שני השרים הגדולים בשרי המשחית שר עשו ושר ישמעאל".

וראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 60: "אלדד, זה הקצה של תורת ישראל, אבל זה התחלה של עבודה זרה, מידד, גם כן. ובכל זאת הם שייכים לשבעים, אבל הם בבחינת השבעים ושתים. מי הם השנים נוסף לשבעים? בנושא הזה, שבעים זה שבעים אומות. ישמעאל ועשו, ישמעאל זה מצד הקולה ועשו בצד החומרה. אחד נשמע ואחד נעשה".

"השר של האומה, למעלה, מבטא את האחריות למימוש רצון הבורא כלפי אומה מסוימת למטה, במהלך ההיסטוריה"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק הרהורי דברים: "יש לכל רצון אלוקי שם – שם של מלאך. ויש מושג מיוחד שנקרא בית דינו, שבו יושבים שבעים שרים. כל שר מייצג את הרצון של הבורא עבור אותה אומה, ההשגחה עבור אותה אומה".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק: יעקב או ישראל, הערה 3: "מושג השרים זר לתרבות המודרנית. הכוונה לנציג בבית דין של מעלה של זהות אנושית. לכל זהות אנושית ייחודיות משלה, גניוס משלה. מלאכים אלה מייצגים את רצונות הבורא האחד והיחיד. אפשר בגדול לחלק אותם לשתי קבוצות: הראשונה, המלאכים האחראים לתפקוד העולם הטבעי, מה שנקרא בשפה המודרנית חוקות הטבע. הקבוצה השנייה, שרי האומות האחראים להיסטוריית האומות. וזה מתפרט מהאומה, לשבט, למשפחה עד הפרט. אולם צריך לדעת שזה רק בכיוון מלמעלה למטה. בכיוון ההפוך, מלמטה למעלה, אין כלום. יש רק אנחנו וריבוננו של עולם. כל שר הוא פירוט של הרצון האלוקי עבור האומה, כאשר בתוכה המשפחות ובתוכן הפרטים. כל רצון כזה הוא מלאך".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק: תפילה, דורון ומלחמה: "קשה לרבים להפנים את העובדה הבאה: ההתמודדות עם ישמעאל היא גם התמודדות עם הרצון של ריבוננו של עולם עבור ישמעאל, ההתמודדות עם עשו היא גם התמודדות עם רצון הבורא עבורו,

כלומר התמודדות עם שרו של עשו והתמודדות זו הכרחית כדי שיעקב יהיה ישראל. על אף הקושי הזה עלינו להבין שכדי לנצח את עשו הארצי צריך קודם כול לנצח את שרו. המאבק הוא בראש ובראשונה מאבק זהותי בין שני אופנים להיות אדם. השר של עשו מבטא את רצון הבורא עבור אופן זה להיות אדם והוא עומד מול רצון הבורא עבור האופן הנקרא ישראל להיות אדם".

וכן בחסד לאברהם, מעין ראשון נהר יט: "ושאר הארצות יש להם שרים סביב לא"י והם שואבים שפע הקדושה ומשפיעים לחוץ כמ"ש אשר כל שר ושר שואב חלק השפעתו ממקום שפעתו להחיות עם רב שתחת ממשלתו איש איש ממלאכתו אשר המה עושים ומשמרים את תפקידם צורת הנברא וטבעו ושיעורו ופעולתו ולא ישתנה שום נברא ממציאותו ע"י משטרו".

השר השבעים ואחד - שרו של עשיו

השר השבעים ואחד הוא שרו של עשיו

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 31: "ישמעאל זה מידת החסד של הסטרא אחרא, ולכן אחיזתו באברהם מצד החסד. וכל השרים של ימין שהם נקראים 'אל תבטחו בנדיבי'...", 'נדיבים' זה ימין, 'בבן אדם שאין לו תשועה', זה שמאל. השמאל, זה מידתו של עשו שהוא מידת הדין של הסטרא אחרא, של הטומאה, ואחיזתו ביצחק. מסביב לעשו וישמעאל, שהפנימיות שלהם זה עמלק, מסביב זה שבעים אומות. לכן יש לכם שבעים אומות, עשו וישמעאל שיש להם אותו שר, וישראל, סה"כ שבעים ושנים, זה 'בעב הענן'".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק: יעקב או ישראל: "קשה מאוד היום לייחס אומה מסוימת לאחד מן הגויים המוזכרים בתורה בפרשת נח. נוסף על הבלבול הזה המקשה היום על זיהוי כל אומה ואומה, אנחנו נחשפים גם למושג נוסף שאינו קשור לשבעים השרים עצמם והוא המושג 'שרו של עשו' או 'שרו של אדם'. שר זה אינו חלק משבעים השרים. הוא השר מספר שבעים ואחד והוא הנציג של האומות היוצאות מ'עשו הוא אדם' בבית דין של מעלה, בבחינת 'ויאמר ה' לֵה שְׁנֵי גֵיִים בְּבִטְנָךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּנִּי יִפְרְדוּ וְלֹאִם מְלֹאִם יֵאָמֵן וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר'. אומות אלה אמנם אינן נמנות עם שבעים הגויים המופיעים אחרי הפלגה, אבל במהלך הזמן יוצאי עשו התערבבו עם גויים אלה כך שהיום יש לאומות אלו שתי זהויות: זהות אנתרופולוגית המופיעה אחרי הפלגה וזהות עשוית המופיעה בעקבות אימוץ הנצרות בשלב מאוחר יותר".

וכן בראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 41: "המהר"ל הסביר את זה יפה כשלומד את כל הסוגיות האלו, הוא אומר כי בתרבות אדום, בתקופת אדום, גם יש שורש של כל המלכויות האחרות, כולן בבת אחת".

שבעים האומות מממשות בהיסטוריה את המידות התואמות להן ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ד, בפרק: תיקון העולמות: "יש לכל אומה תפקיד בתהליך תיקון העולמות. בדור הפלגה התפצלה האנושות לשבעים אומות וכל אומה לקחה אחד חלקי שבעים מן הזהות האנושית הקמאית, אחד חלקי שבעים מן הערכים, וכל אומה התחילה לטפח אותם ערכים שנשארו אצלה. היא ורק היא יכולה לטפח אותם וטיפוח זה נחוץ כדי להשלים את משימת תיקון העולם. ישראל מחכה לזה, וכאשר תם הטיפוח, לוקח ישראל את אותם ערכים, מתקן אותם ומאחד אותם".

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 40: "ולכן כשזה קשור לשורש האחד של הקדושה אז זה ממש שבעים פנים של התורה, וכן הלאה. וזה ההסבר של המהר"ל ששבעים נפש זה השורש של שבעים אומות, כל אומה מקבילה לנפש אחת מישראל, ולכן בסנהדרין היה צריך שבעים חכמים, כל אחד מתאים לזהות מיוחדת של אומה ולשון".

"הסטרא אחרא ששרו של עשיו ממונה עליו"

ראו במלבי"ם בראשית לב, כה: "וכן יש כח עליון הנקרא שר ישראל הוא הקדושה הכללית השומרת את ישראל וכח הכללי הממונה לרע הוא סמאל שרו של עשו הנוטה לצד שמאל להסית ולהדיח כי אחר שאין קיום לעשו אלא כשישראל חוטאים השר שלו שהוא הצלחתו זה כל מגמתו להדיח את ישראל מתורתם ועבודתם".

הקדושה היא איחוד המידות

ראו בסוד העברי, כרך ב, חלק ג, בפרק: שם חם ויפת: "כל ערך, מכל תחום שהוא, הוא ערך אותנטי ומוחלט, אבל אף לא אחד מן הערכים חובק לבדו את מה שהשפה העברית מכנה בשם 'קודש' או 'קדושה'. רק באיחוד הערכים, איחוד כל המידות בנקודת זמן אחת, צצה ועולה מידת האחדות הנקראת קדושה. משמע זה איננו זהה למה שמבטאות המילים, saint, sacred וחברותיהן, הרומזות לתודעה מאגית ופגאנית. הקדושה של לשון התורה מרמזת על הממד המוסרי של אחדות כל המידות המוסריות. הסוגיה התלמודית שהבאנו מזהה בין מושג האישיות לבין מושג איחוד המידות: הקדושה. ניתן לנסח זאת כך: חסד הוא חסד וגבורה היא גבורה, אבל כאשר החסד והגבורה דרים בכפיפה אחת, ישנה קדושה".

ראו בשערי דמעה כרך ב, בפרק: מנין לנו הזכות להתפלל: "הקדושה היא היכולת לגלות את האחדות האלוקית העומדת ביסוד כל דבר. במישור החברתי התרגום המעשי הוא היכולת להקים חברה שבה כל הערכים, כל המידות האלוקיות מיושמים בזמנית. זו היכולת לאחד את ההפכים".

הקדושה היא גילוי רצון הבורא מעולמו דרך איחוד הזהויות

ראו בסוד העברי, כרך ב, חלק ג, בפרק: שם חם ויפת: "הקדושה היא התגלות של רצון הבורא בעולם, מציאות שבה כבר התגשם רצון הבורא. התרחשויות בהסתוריה העולמית המתחילות להידמות למחשבת הבורא יוגדרו בפי חכמי ישראל גילוי הקדושה בעולם. ויש מקום להדגיש, כי התרחשויות אלו שייכות לעולם הנברא, ובכל זאת מוגדרות 'קדושות'. הן אינן מוגדרות כך מפני שהן מצביעות על פריצה של דבר-מה מסתורי לתוך העולם, דבר-מה אשר מקורו מחוץ לעולם הנברא; הן קרויות 'קדושות' מפני שהן מבטאות קרבה גדולה והולכת של העולם הנברא לרצון הבורא. השתלשלות הקדושה שלובה בהשתלשלות התולדות, הברכה והברית... מן הפסוק שָׁפָה אֶת יְדֵבָרִים אֶתְדִּים לַמִּדְנָה שְׂגֹאֵלֶת הָאָדָם בְּבַחֲנֵת מִישָׁהוּ, תְּלוּיָה בְּאִיחֹד הַמִּידוֹת... בתחילת ההסתוריה שררה במציאות אוניברסליות כלל-אנושית מוחלטת, שָׁבָה הֵייתָה לַאֲנוּשׁוֹת שָׁפָה אֶתְתָּה. האנושות כולה דיברה והבינה את לשון הקודש, את שפת הקדושה, שהיא שפתו של הבורא עצמו. מאחר שהגדרת החשיבה האנושית, יכולת הדיבור שלה ויכולתה המוסרית חופפים, הרי כל עוד הייתה שפת הקדושה והמוסריות האמיתית שפתה, יכולה הייתה האנושות שלפני מגדל בבל לחוות חוויה מוסרית אנושית של אוניברסליות לשונית, שפתית, רעיונית וחברתית אמיתית, שמצאה את שורשה באותה "שפת על" משותפת ואחידה, למרות הלשונות והניבים הנפרדים של ביטוייה במציאות הגשמית.

"יתרה מכך: האוניברסליות הזו הייתה ממשית, שכן כל האנושות יצאה ממשפחה אחת, היא משפחת נח ונעמה ששרדה את המבול. היא הכירה בבורא אחד ויחיד ודיברה שָׁפָה אֶתְתָּה, היא השפה שהשתמש בה הבורא כל אֵימַת שהתגלה לבני האדם. יחד עם זאת, אחדות זו לא ביטאה אחדות לשונית, שכן כל זהות אנושית ביטאה את הגניוס הספציפי שלה בתוך התבנית המאוחדת הכללית, בבחינת שָׁפָה אֶתְתָּה יְדֵבָרִים אֶתְדִּים. למרות היעלמותה של מציאות אוניברסלית ממשית זו מהאנושות בעקבות האירוע הטראומתי של מגדל בבל, היא השאירה את חותמה ברובד התת-מודע של כל האומות עד אחרית הימים. מאז אותו אירוע טראומתי, כל בני האדם באשר הם צאצאי שם, חם ויפת, נושאים בחובם את הזיכרון של האחדות הלשונית האוניברסלית שהייתה קיימת בתקופה מסוימת בתחילת ההסתוריה

שלהם. וכשם שההסתוריה החלה באוניברסליות של אמונה, רעיון ואחוזה, שבאה לידי ביטוי באמצעות שְׁפָה אֶחָת ודְּבָרִים אֶחָדִים, כך אמורה ההסתוריה להסתיים באחרית הימים, עת הדיבור האנושי יבטא את אחדות האנושות, אחדות האדם ואחדות הבורא, כנבואת הנביא צפניה: 'כִּי אֶזְאָה־פָּנֶיךָ אֶל עַמִּים שְׁפָה בְּרוּךְ לִקְרֹא כָּל־שֵׁם ה' לַעֲבֹדוֹ שָׁכֵם אֶחָד' (צפניה ג, ט). מה שמכונה במגדל בבל שְׁפָה אֶחָת מכונה על ידי הנביא צפניה שְׁפָה בְּרוּךְ, זו שנתבררה במהלך הסתוריה ארוכה שתכליתה להביא את כל בני האדם להכרה אחת, הכרת מלכות ה' בעולם. עבור התורה, הבעיה של האוניברסליות האנושית טמונה בראש ובראשונה בשפה. אם השפה היא שְׁפָה אֶחָת, שפת יחידו של עולם, אז היא שְׁפָה בְּרוּךְ, המבטאת את האמת האלוהית ומשמשת את האדם לתכלית של עבודת ה' והמלכתו בעולם. כל הדְּבָרִים אֶחָדִים מבטאים אז את העושר והריבוי האנושי על כל מרכיביו. אולם כשהשְׁפָה האֶחָת נעלמת והופכת לְדְבָרִים אֶחָדִים וללשונות נפרדות בלבד, נותרת הלשון בבחינת כלי ללא התכלית האלוהית המיועדת לו, ככלי ריק שאין בו חפץ, חסר תועלת והרסני; דבר הגורר רק פירוד בין אדם לחברו ובין אדם לבורא".

הסטרא אחרא הוא כל מה שמתנגד לפרויקט של איחוד המידות

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ד, בפרק: רז היושר והעיוגולים: "אם אני מאמץ רק מידה אחת, מנותקת משאר המידות, ובייחוד מנותקת מן המידה ההופכית לה, אני נופל בצד של הסטרא אחרא. חסד שאינו קשור לדין אינו חסד אמתי אלא חסד של הסטרא אחרא. מידה היא אמיתית אך ורק כאשר היא משולבת, מאוחדת עם שאר המידות".

וכן בשערי דמעה כרך ג, בפרק: מי עתיד לומר שמע: "כאשר אותו מאמין מנתק למעשה משהו שהוא אמיתי בשורשו משורשו, אותו הדבר נהיה לסטרא אחרא. הדוגמא שאני רגיל לתת היא הדוגמה של מידת החסד. בשורשה מידה זו קשורה לשאר המידות. כאשר בא מאן דהו ומנתק מידה זו מאיחוד המידות, הוא הופך אותה לסטרא אחרא והיא הופכת לערווה, כלשון הפסוק 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֶחָתוֹ בֶּת אָבִיו אוֹ בֶּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֲרוּתָהּ וְהָיָה תִּרְאָה אֶת עֲרוּתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְנֵי עַמָּם עֲרוּת אֶחָתוֹ גְּלָה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא'. לכן הכלל הוא שמידה היא אמיתית אך ורק כאשר היא משולבת, מאוחדת עם שאר המידות. בנושא שלנו, הרצון של הבורא עבור אומה מסוימת הוא רצון אמיתי, והוא בא לידי ביטוי דרך השר של אומה זו. אולם כאשר מנתקים רצון זה מהרצון האלוקי הכוללני, ומתייחסים רק אליו דרך עבודה מיוחדת לו, דרך שם מיוחד לו, אז זה נעשה לאליל ועבודה זו אסורה לישראל והיא עבורנו עבודה זרה".

וכן ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 41: "ופה מתחיל העניין של השרים. לפני זה, זה בצורה אחרת לגמרי, זה מידות ממידות הקדושה. אבל כשיש פלגה יש גם פירוד של אותם הכוחות שנקראים שרים, פילוג כביכול. לאמיתו של דבר אין פילוג, אבל זה פילוג מכל מקום".

"כאשר שבעים האומות צועדות לקראת אחדות, השר של ישראל, השר השבעים ושניים, מתגלה"

מדברי מניטו בהזדמנויות רבות, עולה שהמושג שר שבעים ושניים של ישראל מתאר את האחריות למימוש ייעודו המשיחי של עם ישראל כאשר שרו של עשיו שולט. כלומר במשך ההיסטוריה עד מימוש בפועל של החזון המשיחי, שרו של עשיו אכן שולט אך קיים במקביל רצון אֱלֹהִי – השר השבעים ושניים – שמוביל את ההיסטוריה למימוש ייעודה: איחוד האומות דרך ישראל.

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה בפרק הרהורי דברים: "אומות העולם הן לא הנצרות והאסלאם, הן האומות עצמן, למשל: צרפת, גרמניה, בריטניה, איטליה וכו'. הן אומות העולם ולכל אחת שר משלה. נוסף על כך במה שהן אומות נוצריות, הן תחת חסותו של שרו של עֶשָׂו. עם זאת הן בעצמן אינן עֶשָׂו אלא אומות העולם, וכך הוא בכל העולם כולו. השר של עֶשָׂו וישמעאל נקרא 'סמא' ל'. הוא לא השר של האומות. יש שבעים שרים לשבעים אומות, יש שרו של עֶשָׂו וישמעאל ויש ישראל שאין לו שר, אם הוא עושה רצונו של מקום. עֶשָׂו וישמעאל הם מין תחנת ביניים בין אומות העולם לישראל, ולפי דעתי, עד ימות המשיח בלבד".

וכן בשיעורי הרב על פרשת וישלח, הנמצאים באתר המכון: "אין מזל לישראל כשעושים רצונו של מקום, אבל כשאין עושים רצונו של מקום, יש מזל ומיהו? מיכאל שר ישראל. משמעות שמו ברורה: מי כאל. כל תפקידו הוא לומר: תסתכלו למעלה, כאן אין כלום".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק תפילה, דורון ומלחמה: "אימוץ דמותו של מיכאל על-ידי הכנסייה הנוצרית, הקתולית בעיקר, אינו מקרי. צריך לדעת שבתחילת הופעת הנצרות נתנו חלק מהכנסיות את השם הזה למשיח שלהם. הוא לא היה 'הבן של' אלא שר השרים. זו תפיסה תאולוגית אחרת והיא הוכרזה ככפרנית על-ידי הכנסייה הנוצרית. על אף כל זאת הדמות של מיכאל הפכה לדמות מרכזית אצל הכנסייה הקתולית. היא משמשת להם מעין תחליף של ישראל. יש לכך חשיבות תאולוגית עצומה כי זה אומר שהם יודעים שהם אינם באמת ישראל. מדוע? כי הדמות של מיכאל מופיעה אך ורק כאשר ישראל אינו ממלא

את רצונו של מקום, כלומר כאשר ישראל אינו בדיוק ישראל. לכן, בצורה אולי לא מודעת, הם מודים שהם אינם ישראל".

"לעתיד יתבטלו השרים ומלכות ה' תופיע ללא צורך בשרים, כאיחוד המידות והאומות דרך ישראל"

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 41: "לעתיד לבוא, כשהשרים יתבטלו, יהיה חסר משהו בגילוי מידות השכינה? ! אז הוא אומר אדרבה! גילוי השכינה יהיה טהור, לא יהיה חסר שום דבר אבל זה יהיה דרך כנסת ישראל. ולכן סוד של כנסת ישראל זה שבעים נפש וזה מקביל לשבעים שרים. כל נפש בישראל היא, היא הנשמה, תהיה הנשמה, של אותן הכוחות. למשל כשאנחנו אומרים, יש שבעים פנים בתורה, כשזה לפי הלכה! כשזה לפי הלכה זה שבעים פנים אמתיים של התורה. כי מצד אחד אומרים יש שבעים פנים לתורה (רש"י בראשית לג, כ) 'כפטיש יפוצץ סלע', אבל מצד שני אומרים 'והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה... – אין לו חלק לעולם הבא', הוא כבר נפל בטומאה. ולכן כשזה קשור לשורש האחד של הקדושה אז זה ממש שבעים פנים של התורה, וכן הלאה. וזה ההסבר של המהר"ל ששבעים נפש זה השורש של שבעים אומות, כל אומה מקבילה לנפש אחת מישראל, ולכן בסנהדרין היה צריך שבעים חכמים, כל אחד מתאים לזהות מיוחדת של אומה ולשון, כל זה ידוע. מכיוון שאלפיים שנה היינו בגלות, התרגלנו לאותו מצב שכל זה, זה מחוץ לקדושה. אבל כשחוזרים לאיחוד של כנסת ישראל והוי"ה, אז כל זה חוזר לשורש הקדושה... אבל לפי הפסוק הזה, זה מאיר הרבה. למה היה צריך להגדיר 'אמת ליעקב'? אמת זה אמת? 'חסד לאברהם'? חסד זה חסד? אבל יש חסד של הסטרא אחרא, יש אמת של הסטרא אחרא וכן הלאה. וזה סוד 'והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה', הוא גורם, הוא מחזק את הטומאה בעולם".

חסד ללא דין מבטל את ישותו של המקבל שלא זכה בקיומו בדין, וכן העמדה של דין אינה מאפשרת קיום ללא החסד

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 61: "גבורה שהיא רק גבורה זה אסון, מכיוון שאפשר להרוג את כל העולם דרך גבורה שהיא רק גבורה, דין שהוא רק דין. וזה מה שאומר המדרש: בראשונה רצה הקב"ה לברוא את העולם על מידת הדין ראה שהוא לא יתקיים".

וכן שם, שיעור 43: "אפשר להפוך בנקל לפושע מן הסוג הגרוע ביותר, אם מתנהגים לפי מידת הדין בלבד. עֲשׂוֹ הוא האיש של מידת הדין הבלתי מרוסנת. הוא איש שדה, אבל יש שני סוגי איש שדה: יצחק ובנו עֲשׂוֹ. יצחק חופר בארות כדי לתת מים, חיים לאחרים. האיש

של מידת הדין האמתית יודע גם מהו חסד, יודע איך להתייחס לאחרים. עֲשׂו, לעומתו, הוא איש שדה שיודע ציד, איש דמים שרוצה להרוג את אחיו. שופט שהוא איש של מידת הדין בלבד, ימצא כל אחד אשם, כל אחד חייב. הוא רק צריך לפתוח את השולחן ערוך בסעיף המתאים ומיד יאמר מה דינו של העומד לפניו. זהו איש דמים".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ט, בפרק: ויקרא האדם שמות: "המוחלטות של מידת הדין מונעת את הימצאות הבריאה כולה. מוחלטות זו אמיתית: הבריאה אינה יכולה לעמוד משום שהיא חסרת זכות. היא היתה חסרת זכות בזמן בריאתה והיא עדיין חסרת זכות כעת משום שאנחנו עדיין בעיצומו של המהלך ההיסטורי של קניית זכותנו. כך הוא המצב כל עוד לא זכתה הבריאה ביש שלה. היש הזה, ההווה הזה היא עדיין בגדר של מתנה מאת הבורא. אם כך הוא המצב, איך ייתכן עולם?"

וכן בכי מציון, פרשת עקב: "יצחק הוא הצדיק של מידת הדין, המגלה לעולם את מידת הצדק המוחלט, שעל פיה על כל נברא להצדיק את עצם קיומו, את עצם הווייתו, שהוא קיבל במתנת חסד. יצחק היה נכון ל'עקדה' הזאת. הוא ידע שעל פי הדין המוחלט אי אפשר לפדות את עצם קיומו של הנברא אלא תמורת ההסכמה לויתור על עצם הקיום".

וכן בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 40: "ויש מידה להיות, אני לא רוצה לומר דיין, זה יותר מדי קשה, להשתמש במידת הדין כרוצח. כשברומי אמרו: 'דין', זה היה דין של רוצחים, אנשי דמים. אם יש דין בלי איחוד המידות, נטייה לחסד, רחמים סה"כ, הדין הזה הוא דין של רוצח".

הדין והחסד משלימים זה את זה

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 46: "כדי שבאמת המקבל, הוא יכול לקבל, לפי כוונת המשפיע, הוא צריך לזכות במה שהוא מקבל. וכדי שיזכה, צריך לגלות את הקו של הדין. ולכן הנקודה שצריך לתפוס אותה: איך זה מתקשר? האם לומר, שגילוי מידת הדין, זה ממש בדיעבד כדי לתת לנברא לזכות".

שם, שיעור 27: "נחזור לכלל של 'סוף מעשה במחשבה תחילה', בסוף המעשה יהיה רחמים גמורים, במחשבה זה התחיל בחסד. יש ירידה מחסד לדין, ודרך הזכות העליה מדין לחסד. מכל מקום ה'מטרת הבורא', 'מחשבת הבורא', זה חסד גמור. כדי לזכות באותו חסד, כבריאה שקנתה עולמה, צריך לעבור דרך הדין. לכן, מכל מקום צריך זכות".

קליפת החסד של ישמעאל נוגדת את איחוד המידות כי הוא זר לה ראו בחידושי אגדות למהר"ל, שבת י ע"ב: "והאומה של ישמעאל מתנגדים לישראל מצד שהם אומות מחולקות והבדל שלהם גורם התנגדות כמו כל שני דברים שהם מתנגדים ביחד אבל גוי שהוא אדום יותר מתנגדים כי ישראל ואדום הם הפכים לגמרי כי כאשר זה קם זה נופל".

מידת הדין של עשיו כ'קליפת הרציחה'

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 43: "אנחנו רואים שהתוצאה של הזהות של עשו, זה עולם הנצרות. אבל הנוצרים האלה, מסכנים, יודעים שהם חיים מאותה קללה: 'ועל חרבך תחיה', כי כל התרבות שלהם, זה רק 'חרב'. זה נקרא 'pax romana' בלטינית... הם יודעים את זה, הם חיים מזה. זה ההסבר של המדרש: למה עשו לא קבל את התורה? מכיוון שכתוב: 'לא תרצח' והוא לא יכול, כי הוא בנוי מזה: 'ועל חרבך תחיה', ולכן שונאים את יעקב על הברכה שלהם".

וראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: עקידת יצחק לפשוטו של מקרא: "אפשר להפוך בנקל לפושע מן הסוג הגרוע ביותר, אם מתנהגים לפי מידת הדין בלבד. עֲשׂוֹ הוא האיש של מידת הדין הבלתי מרוסנת. הוא איש שדה, אבל יש שני סוגי איש שדה: יצחק ובנו עֲשׂוֹ. יצחק חופר בארות כדי לתת מים, חיים לאחרים. האיש של מידת הדין האמתית יודע גם מהו חסד, יודע איך להתייחס לאחרים. עֲשׂוֹ, לעומתו, הוא איש שדה שיודע ציד, איש דמים שרוצה להרוג את אחיו".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ו, בפרק: הברכות: "בהיסטוריה מתגלה שהתסכול הזה הוא נחלת הנוצרים. עובדתית הם אנשי דמים. מצד אחד ההיסטוריה של האומות הנוצריות היא היסטוריה של המלחמות הנוראיות ביותר שהיו אי פעם. מן הצד האחר מציבה לפנייהם התאולוגיה הנוצרית את הצו של התורה 'וְאַהֲבָתָה לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ' כצו האולטימטיבי. מן הסתירה המוחלטת בין המציאות שבה הם חיים לאמונה הנכפת עליהם נובע התסכול העצום שלהם ותסכול זה מתורגם לשנאה עמוקה כלפי היהודים משום שהם הביאו את התורה לעולם.

"מדוע שונא עֲשׂוֹ את יעקב. הוא מאשים את יעקב, הוא רואה בו אחראי לפער בין המציאות שבו הוא חי כ"איש שדה" לערכים של המוסר הבסיסי. מבחינתו נושא יעקב באחריות למצב הזה. הוא זה שמביא את תורת המוסר, תורת הקדושה לעולם והיא מקור הסתירה הבלתי נסבלת הזו. כל עוד עֲשׂוֹ אינו חוזר בתשובה, אין ליעקב סיכוי לחנך אותו להיות אח.

לכן חז"ל קבעו במדרש את ההלכה ש'עֲשׂו שונא את יעקב', כאות הזהרה ליהודים החיים תחת חסותו".

שם הערה 68: "הנביא מלאכי אומר: 'אֶהְבֶּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְאֶמְרָתִי בְּפִי אֶהְבֶּתִּי הָלוֹא אֶח עֲשׂו לְיַעֲקֹב נָאִם ה' וְאֶהְבֶּתִי אֶת יַעֲקֹב. וְאֶת עֲשׂו שְׂנֵאתִי וְאֶשִׂים אֶת הָרִיו שְׂמֶמָה וְאֶת נַחֲלָתוֹ לְתִנּוֹת מִדְבָּר' (מלאכי א, ב-ג). מדוע דבריו כה חריפים כלפי עֲשׂו? בדרך כלל מלמדים אותנו לשנוא את הרשעות, לא את הרשע עצמו. אבל צריך להבין שעֲשׂו לא רק בחר להיות רשע, אלא הזדהה לחלוטין עם הרשעות שלו, עם הרוע, עם הרע שהוא מביא לעולם. עֲשׂו הוא אדם, מתפאר במעשיו במהלך כל ההיסטוריה. ומהם מעשיו אם לא רצף של מלחמות ושל רדיפות, ניסיון בלתי פוסק להשתלט על האחר ולמחוק את זהותו העצמית".

וכן בפרי צדיק פרשת ויצא, אות א: "וזה מדת עשו... שנאת דמו של אדם בגופו והיינו קליפת רציחה".

הקיום על פי עשיו אפשרי לגרסתו רק בזכות חסד אלוהי מיסטי, באמצעות שפיכת דמו של אותו האיש שהיה יהודי

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 43: "אתם אומרים שאתם מאמינים כי בורא עולם עשה את עצמו אדם, בריאה, כדי להציל את העולם, אבל זה שקר, אתם לא מאמינים בזה. אתם מאמינים בדבר אחר לגמרי: שבבורא עולם עשה את עצמו יהודי כדי להציל את העולם, תאמרו את זה ככה. זה מגלה את המוטיבציה הפגנית העמוקה של המיסה שלהם. הם הורגים את היהודי בבחינת מיסטית וזה הצלה של העולם, זו האמונה שלהם".

לעשיו, כ'ישראל מומר', אין קיום תחת שרו של ישראל

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 66: "זה מה שאומרים כל המקורות: שלעתיד לבא, אין שום מקום לאותה זהות שנקראת עשו, כי עשו נקרא ישראל מומר. צאצאי עשו, חטא אבותיהם בידיהם, ולכן יש להם דין של גוי גמור, אבל עשו עצמו נקרא 'ישראל מומר'. ה'עשו' הזה יכול להיות שיחזור בתשובה. מה זאת אומרת 'ישראל מומר' חוזר בתשובה? הוא חוזר להיות ישראל, אין מקום לזהות אחרת, מתחרה... אין מקום למושג: 'עשו צדיק', עשו שחזר בתשובה זה יעקב. לפי הגדרת החכמים עשו נקרא 'ישראל מומר', היה יכול להיות ישראל והמיר את זהותו. כשחוזר בתשובה הוא יעקב, הוא ישראל. אין דבר כזה ישראל, ועל ידו עשו צדיק. אלא גבי יצחק וישמעאל זה עניין אחר לגמרי, ישמעאל יכול לחזור בתשובה גבי יצחק, אז נקרא צדיק והוא לא צריך להיות ישראל".

ישמעאל מסוגל לחבור בקלות לקליפת מידת הדין של עשיו

על החבירה של קליפת הימין (היצר הרע, העצלות) של ישמעאל לקליפת הגבורה והחטא השמאלית של עשו ועל תפקידו של יעקב בנייתו ביניהן ראו בדברי רמ"ק והגר"א:

ראו באור יקר, תיקונים א, שער ג סימן ו: "דרך כלל שהקליפות הם שתיים שהם שור וחמור ועניינם תלוי בסוד שני רגלים שהם פסח ימינא וקליפתו חמץ דהיינו סוד החמוץ וסוכות שמאלא וקליפתו עון ופשע וחטאה והענין כי הקליפה בפסח הוא סוד יצר הרע המקרר העצל המונע האדם מעשות מצווה וזה עיקר עון ששת חדשי הסתיו שהאדם מתעצל מצד הקרירות ומבטל המצות ובסוכות הוא סוד יצר הרע המחמם הזריז לעבירה וזה עיקר עון ששה חדשי הקיץ שאדם מתחמם ביצרו וגורם לעצמו חטא עון ופשע ולכך יצר הרע דפסח הוא סוד חמיצות המקרר וצריך לבטלו ולשוב בתשובה ממנו ואם ח"ו אותם ימי הפסח שהוא ימינא יפגע ישמעאל העצל באברהם הזריז במצות עשה יפגום וילביש מצות עשה בעצלות והיינו פגם מצות עשה אמנם בסוכות שהוא גבורה ששם מצות לא תעשה צריך לבטל קליפת עשו שלא יפגע ביצחק ששנים אלו אין להם חיות וברכה אלא מכאן אברהם לו ישמעאל יחיה ולישמעאל שמעתך יצחק שא נא כליך תליך וקשתך וכו' ולכך ביעור זה להזדרז במצות כאברהם וישכם אברהם בבוקר בזריזות וביעור זה לשוב בתשובה שלימה והיינו מצות הביעור לחג הסוכות בסוד תשובת יום הכיפורים והנה השבועות באמצע הוא גזירה שוה ממש גוזר ומבדיל בין שתיים אלו שלא יענשו זה בזה מצד יעקב וכשיעקב אינו ביניהם מה כתיב וילך עשו ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם".

ראו בפירוש הגר"א ל'ספרא דצניעותא' פרק ד, ד"ה "ויראו בני האלוהים": "ועשו רצה להזדווג עם ישמעאל ולהחריב את העולם סוד הקדושה סוד יעקב ולכן וישטום עשו את יעקב וילך אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל מה עשה הקב"ה הרג את הזכר וסירס את הנקבה [...] סירס את הזכר שעשו לא יכול לו ונעשה אוהב לו וישקהו והרג את הנקבה כמ"ש אחות נביות איני יודע שהיא אחות נביות מלמד שמת ישמעאל באותו פרק שתכף באותו זמן שהלך לשא בתו מת ישמעאל וזהו הרג את הנקבה והכל לכוונה שלא יזדווגו זל"ז". (פירוש הגר"א ל'ספרא דצניעותא' פרק ד, ד"ה "ויראו בני האלוהים")

"כל עוד שרו של ישראל אינו שולט, שרו של עשיו - שהוא שרו של ישמעאל - מנהיג גם את ישמעאל כנגד איחוד המידות"

ראו בהקלטות שיעורי הרב על נתיב התורה, שיעור 19: "הגלות נקרא 'גלות אדום', אבל זה אדום וערב. אתם יודעים כי לפי הקבלה, כל אומה יש לה שר. אבל לישמעאל אין לו שר

מיוחד, זה שרו של עשו. יש ברית בין ישמעאל ועשו ברדיפות נגד ישראל. תחת השפעתו של שרו של עשו, אדום וערב. אפשר לראות את זה מוחשית במה שמתרחש בהיסטוריה. יש איזה מין ברית אפילו לא כתובה בין אדום וערב, ברדיפות נגד ישראל.

וכן באור יקר חיי שרה, שער ד סימן יב: "אמנם נפל שעיקרו בחוץ ונופל על החיצונים ומתערב עמהם ונותן בתו לעשו יצה"ר השמאלי וסוף סוף נפל".

שם, תולדות, סימן ט: "ואלה תולדות זכר בכל מקום אלה פסל ואלה מוסיף הכא ואלה מה בא להוסיף דהא לעיל כתיב תולדות ישמעאל ובני קטורה וי"ל שאלו הקודמין הם י"ב נשיאים מצד ישמעאל הם י"ב נשיאים קליפות שהם מצד הגבורה ועשו מצד הגבורה א"כ ואלה ו' מוסיף על הראשונים שכולם תולדות יצחק שהיא גבורה".

הברית בין עשיו לישמעאל

עולם הרוח והערכים שאותו מתיימר עשיו לייצג
באמצעות הנצרות בשאיפה ל'מלכות שמיי'ם'

ראו בסוד מדרש התולדות, כך ה, בפרק שבו לכם פה: "המקסימום שהוא יכול לקבל הוא הרעיון שיש איזה כוח עליון ששולט על התופעות הטבעיות. הוא אינו יכול לקבל את הרעיון שיש למעשה האדם משמעות, לא רק עבורו, אלא עבור העולם כולו. כך צאצאיו של עֶשָׂו תפסו את הדברים. העולם הוא כולו אימננטי ויש בו כוחות טבעיות, לפעמים הרסניות והאדם נתון לתוך מסגרת זו, בלי יכולת להשפיע או לשנות בצורה עמוקה את מהלך הדברים. כך היה בזמן הקיסרות הרומית, לפני שהיא הפכה להיות נוצרית.

"כאשר הקיסרות הפכה להיות קיסרות נוצרית, ניסו ראשי הכנסייה לכפות על נתיני הקיסרות קוד התנהגותי מוסרי, בהתאם לסולם הערכים של הכנסייה. הם גם ניסו להשריש את הרעיון של אל בורא, המנהיג את העולם. זה מה שאפשר לכנות 'חזרה בתשובה כלפי אבינו שבשמים', וזה הממד של יצחק: 'אין אביו אלא הקב"ה'. אבל בו בזמן, הם שללו לגמרי את הממד הלאומי של ישראל, הממד של 'כנסת ישראל', הממד של רבקה אמנו. לא רק שללו, אלא פיתחו תאולוגיה שלמה של שנאה כלפי העם היהודי. וזה התגלה במהלך ההיסטוריה באנטישמיות של האומות הנוצריות היוצאות מהקיסרות הרומית, מעֶשָׂו מבחינה טיפולוגית.

"מבחינה היסטורית, שורש הבעיה הוא בהחלטתו של פאולוס, המייסד האמתי של התאולוגיה הנוצרית, לבטל את המצוות בנצרות. הוא כל כך פחד מהאפשרות של כישלון, של מעידה מצד האדם, שהעדיף לבטל לגמרי את המצוות. טעות זו הביאה אותם לטעות נוספת והיא שנאת חיי החומר כביכול. לדידם החומר הוא מתחת לשלטון השטן, ועל האדם להתרחק מכל מגע איתו, במידת האפשר. לכן הנזיר הוא הדגם האידאלי שלהם. אבל בפועל אין זה כך. אני יכול להעיד מתוך השיחות שלי עם בכירי התאולוגים שלהם, שהם מודעים היטב לסתירה שדרישתם לחיי פרישות יוצרת. התפיסה שלהם היא דואליסטית לגמרי. היא יוונית לגמרי".

וראו בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק יציאה לקראת עתיד: "הנישואין של עשו עם בנות ישמעאל מגלים את כוונתם העמוקה של עשו וישמעאל והיא לכרות ברית נגד יעקב, נגד ישראל. ישמעאל רוצה את ארץ כנען לעצמו ועשו רוצה את הברכה של אברהם שניתנה ליעקב. הוא רוצה להיות ה'ישראל האמתי', כפי שטוענת הנצרות זה כמעט אלפיים שנה. בצורה ציורית אני רגיל לומר שישמעאל רוצה את הארץ ועשו את 'השמים'. מה נשאר לנו? האופק. אולם לשמחתנו האופק הוא הממד של העתיד, של התקווה, של הצחוק, של יצחק".

וכן ב"ראשי שנים והזמן המתחדש", שיעור לראש השנה בספר זה: "זה מיליונים, מיליונים, דרך מאות בשנים, מיליונים של נפשות ששייכות, שמקשרות את עצמן לנבואה של עם ישראל. ואנחנו חיים את אותן הבעיות: הנצרות – והשורש זה עשו, אדום, היא מכנה את עצמה כ'ישראל האמיתי'. ייתכן שרק בימינו אנו, הם מתחילים לגלות – וזה [...] בשבילם – שאולי היהודים הם ישראל. וזה בעיה בשבילם, כי אלפיים שנה רומי חשבה את עצמה כירושלים. פתאום מגלה שירושלים שייכת ליהודים, שישראל זה העם היהודי. זה בעיה, זה נושא בפני עצמו. אבל הם היו מבקשים, אם אפשר לומר את זה דרך מליצה, את 'השמיים' שלנו, את השם 'ישראל', את הרוחניות שלנו. המוסלמים זה ההפך: הם רוצים את הארץ שלנו, הירושה של אברהם אבינו. אז לקחו לנו את הארץ, לקחו לנו את השמיים, נשאר לנו רק האופק – הגלות, וחזרנו מהאופק הזה, וזה מרעיש את כל העולם כולו".

החסד המיסטי של הנצרות

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 43: "אתם אומרים שאתם מאמינים כי בורא עולם עשה את עצמו אדם, בריאה, כדי להציל את העולם, אבל זה שקר, אתם לא מאמינים בזה. אתם מאמינים בדבר אחר לגמרי: שבורא עולם עשה את עצמו יהודי כדי

להציל את העולם, תאמרו את זה ככה. זה מגלה את המוטיבציה הפגנית העמוקה של המיסה שלהם. הם הורגים את היהודי בבחינת מיסטית וזה הצלה של העולם, זו האמונה שלהם."

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ג, בפרק: אצילים ונבראים: "עמדתם של הנוצרים. הם חיים כביכול ביום השמיני, ולכן הם לא נתונים לבעיה המוסרית של זכייה ביש שלהם. העיקרון התאולוגי שלהם הוא שמי שמוצא חן ניצל. עמדה זו גם מעלה המון סימני שאלה בנוגע למושג חופש האדם, לחופש הבחירה שלו, לאחריות וכו'. הקביעה שאנחנו נמצאים ביום השמיני היא קביעה מיסטית. ברגע שנוצרי מבין שאולי היא אינה אמיתית ומגלה שהוא מאמין למעשה באיזה יהודי מת צלוב."

"מבחינת האסלאם האל הוא בעיקר קדוש ונבדל"

ראו בסוד מדרש התולדות, שם: "האסלאם שמה את הדגש על הטרנסנדנטיות של הבורא, לעומת הנצרות ששמה את הדגש על האימננטיות שלו. זה טועה וזה טועה. הקב"ה הוא רחוק וקרוב בו־זמנית: הקדוש – זה ממד הריחוק, נבדל, טרנסנדנטי, וברוך – זה ממד הקירוב, אימננטי. חידושה של התורה הוא ששתי הכרות אלו נכונות בו־זמנית, על אף שזה נשמע פרדוקסלי."

וכן ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 50: "המוסלמים, זה ההיפך, מרגישים באופן עמוק מאוד את הפער המוחלט, בלי שום קשר, בין הבורא והבריאה. המיסטיקאים שלהם, הסופיים, יודעים, שיש איזה שפע, שבא דרך אותה ברכה, אבל יש להם ניסיון כל כך גס של הברכה, שזה רק אצל, ממש החסידים שלהם, הסופיים, שיודעים שיש גם כן הממד של הקירוב."

"השיעים... זה כמו הנוצרים: פרוטסטנטים, קתולים, שניהם אומרים אותו דבר, אבל יש איזה דגש באיזה צד. וסוף סוף, גם המוסלמים, גם הנוצרים אומרים אותו דבר. הם אומרים שהם מונותאיסטים, אבל יש איזה דגש. לא תופסים את העניין של הקדושה, הנוצריים. והמוסלמים לא תופסים את העניין של הברכה, כי בערבית המילה 'ברכה' רק ריבוי. בעברית זה 'פרו ורבו', זה פריה ורביה. והם לא יודעים את העדינות של הברכה אלא רק הגסות של הכמות. כשמוסלמי מברך שיש לו די, אז הוא אומר: 'ברכה', ברכה זה די, מספיק: יש לי מספיק. אבל הטעם של הברכה? טוב! אז כמובן, גם אצלם וגם אצלם יש חסידי אומות העולם, שיש להם איזה מין ריח של הדבר, 'לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך'."

חיבור שמיים וארץ של ישראל

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק: סולם יעקב: "החלום של יעקב סולל דרך חדשה, דרך האופק – האופק המחבר בין השמים לארץ, האופק המסמל את ממד הנצחיות העוברת דרך באר שבע, חברון, ירושלים ובית אל. בדרך חדשה זו יכול יעקב להגיע לגילוי נוסף – גילוי המתחיל עם ההכרה ש'יְהוָה ה' נִצָּב עָלָיו' – לא על הסולם אלא על יעקב עצמו, כדי להשגית עליו. הקב"ה אינו בשמים ואינו בארץ. הוא אינו חלק מהסולם. הוא 'עָלָיו', נפרד לגמרי מהבריאה. אולם המקום הזה הוא נורא כי הוא משמש צינור לנוכחות ה' דרך השתלשלות העולמות. זה החידוש שיעקב מגלה".

הדיכוטומיה שמיים-ארץ בנצרות

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ו, בפרק: הברכות: "שיתוף הפעולה בין האיש בעל היעוד הגשמי ובין האיש בעל היעוד הרוחני בלתי ניתן למימוש. ואכן כך היא היסטוריית הציוויליזציות עד היום הזה. אם הרוח גובר, הצד הגשמי נפגע, ואם הצד הגשמי גובר, אין מקום לרוח. הפתרון של איש המערב פשוט: להפריד בין שתי המשימות. להפריד בין הפוליטיקה, כלומר ניהול העולם הזה למוסר. 'תנו לקיסר את אשר לקיסר ותנו לאלוקים את אשר לאלוקים'. זאת תמצית התאולוגיה הנוצרית. דואליזם מוחלט, דיכוטומיה מוחלטת. השמים לחוד והארץ לחוד. החומר לחוד והרוח לחוד. זה היה הפתרון של החשיבה הפילוסופית היוונית, ואחריה המערבית, עם נטייה ברורה לכיוון החומרי, למטריאליזם, כדי לשלול, בכל דרך אפשרית, את ייחודיות הרוח".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ד, בפרק: התפתחות או אבולוציה: "עבור הנוצרים, הקב"ה אינו יכול להביא לגאולה 'ארצית' כפי שהם רגילים לומר. הוא אינו יכול, דרך הטבע, לגאול אותנו גאולה מדינית, גשמית. הם זקוקים למעשה מיסטי, מגי – הם אומרים מסתורי, כדי להיגאל. ההפך הגמור מן התורה. הקב"ה פועל לגאול את עמו דרך הטבע גאולה גשמית, מדינית, שמטרתה היא לתת לו ארץ כדי שהוא יוכל לבנות בה חברה למופת, ובמרכזה בית המקדש המשמש דירה בתחתונים לקב"ה, כמקום מפגש פנים בפנים עם האדם... היהודי רואה בטעם הלחם שהוא אוכל הופעה של ברכת הבורא. הנוצרי, לעומתו, זקוק למעשה כשפים, מיסטי, טמא, שבו הוא רואה בלחם את הגוף של... בסופו של דבר התפיסה התאולוגית שלו מבוססת על דואליזם פסול".

"כאשר ישראל מממש את זהותו הלאומית דרך שלטון טריטוריאלי על ארץ ישראל, עשיו מתנגד לכך במישור הלאומי"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק: יציאה לקראת עתיד: "זה מאתיים שנה בערך אנחנו מציגים את עצמנו כ'דת'. ויתרנו כביכול על הממד הלאומי שלנו בעקבות הדרישה של עשו דווקא, כאשר היה מוכן לתת ליהודים הגרים אצלו זכויות אזרח. זו הייתה מלכודת: ויתור על ארץ ישראל, על היותנו עם – עם הגולה מארצו מימי חורבן הבית, על היותנו לאום, על היותנו אומה בתמורה לקבלתנו בתוך החברה הגויית המארכת אותנו כפרטים. לא קיבלו אותנו כבני האומה העברית הגולה אלא כבני דת משה, כפרטים, כיחידים. הציונות הפוליטית מרדה נגד הגדרה זו – בני דת משה. מייסדיה רצו לחזור להיות חלק מהאומה העברית החיה בארצה. הם ביקשו להחיות פשוטו כמשמעו את הממד הלאומי שלנו שנשכח בעקבות האמנציפציה. הם ביקשו לשחרר אותנו מהמלכודת שהכין לנו עשו".

ישמעאל מתנגד לישראל במישור הטריטוריאלי

סנהדרין צא ע"א: "ושוב פעם אחת באו בני ישמעאל ובני קטורה לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו ושלכם דכתיב אלה תולדות ישמעאל בן אברהם וכתיב אלה תולדות יצחק בן אברהם אמר להן אף אני לא אביא ראייה אלא מן התורה שנאמר ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק".

ראו בהקלטת הווידאו: סיפורה של הזהות העברית, שזמינה באתר המכון ובערוץ היוטיוב: "אבל מצד אחד יש לנו ישמעאל שיצר את העולם האסלאמי. האסלאם זה עולם ומלואו. זה חלק מכל העולם כולו. והמטרה של האסלאם שיצא מישמעאל זה – לקבל ממנו את נחלת אברהם בארץ. כשאנחנו קוראים בתורה הסיפור של התחרות בין ישמעאל ויצחק, אנחנו רואים שהנושא של המתח ביניהם, של המלחמה ביניהם, זה דווקא הארץ. כפי שאנחנו חיים את הנושא היום. האסלאם מכיר בשמיים בצדקת ישראל, אין לנו בעיה תאולוגית איתם. אע"פ שהאמונה שלהם היא לא זהה בדיוק לאמונה שלנו: הם מאמינים באל יחיד. אנחנו מאמינים באל אחד. זה תואם את זה. אין לנו כל כך בעיה תאולוגית, אבל יש לנו בעיה פוליטית: למי שייכת הארץ?"

וכן במאמר של מניטו: ישראל בגלות האסלאם והנצרות, הנמצא באתר המכון: "ישמעאל חי לצידו של יצחק, ואכן התיאולוגיות היהודית והמוסלמית היו מקבילות. ביניהם אין קונפליקטים תיאולוגיים ממשיים ללא פוליטיים במובן המקובל של המלה. לפי הסיפור התנ"כי רב ישמעאל עם יצחק על הארץ המובטחת, ארץ ישראל. ההיסטוריה של ימינו

מראה זאת בבהירות רבה יותר ישמעאל אינו מכחיש שהיהודים הם ישראל. ריב זה מיוחד אפוא לנוצרים. ישמעאל פשוט מתכחש לקיומו של עם ישראל בארץ ישראל. מכאן טבעם של יחסי הדו־קיום של האיש ישמעאל והאיש מישראל במשך הדורות, עם תהפוכות העינויים שסבל האחד בארצות שנכבשו על ידי השני (לעיתים קרובות שוכחים שמבחינה גיאוגרפית-פוליטית אין מקומם של הערבים אלא בערב עצמה!). אכן היהודים נרדפו והושפלו רבות בארצות ערב, בניגוד לאגדה שהופצה מרצון טוב, כאילו חיו שם חיי בטחון ושלווה. אך עליונותם הרוחנית של היהודים הייתה ואילו מצבם הפוליטי היה נחות תמיד. במילים אחרות, המריבה בין ישראל לישמעאלים לא עלתה השמיימה אלא בארץ. אך ידוע היטב שחייהם של אנשים המקדישים עצמם לשמים מתרחשים על הארץ."

"כאשר יעקב הופך ל'ישראל' בארצו ההתנגדות היא לאיחוד בין הזהות הלאומית לטריטוריה, לאיחוד בין שמיים לארץ"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק: יציאה לקראת עתיד: "הנישואין של עשו עם בנות ישמעאל מגלים את כוונתם העמוקה של עשו וישמעאל והיא לכרות ברית נגד יעקב, נגד ישראל. ישמעאל רוצה את ארץ כנען לעצמו, ועשו רוצה את הברכה של אברהם שניתנה ליעקב. הוא רוצה להיות ה'ישראל האמתי', כפי שטוענת הנצרות זה כמעט אלפיים שנה. בצורה ציורית אני רגיל לומר שישמעאל רוצה את הארץ ועשו את 'השמים'. מה נשאר לנו? האופק. אולם לשמחתנו האופק הוא הממד של העתיד, של התקווה, של הצחוק, של יצחק.

"במספר מקורות נאמר שיחד עם עשו וישמעאל, עמלק מביא חש"ך לעולם. חש"ך ראשי תיבות: חמו"ר, שו"ר וכל"ב. אלו הם הסמלים של ישמעאל, עשו ועמלק, כפי שמסביר זאת למשל רבי צדוק הכהן מלובלין בספרו 'פרי צדיק'. בלשון המקובלים מדברים על קליפות. למה הכוונה? ניקח כדוגמה את השור. יש שור ויש שור. יש שור נגח – זה עשו, ויש שור תם – זה יוסף. לכן הוא נקרא שטנו של עשו במדרש אנחנו חיים היום את ההשלכות של הברית הכרותה בין ישמעאל לעשו. היא התגלתה במלוא תוקפה אחרי מלחמת ששת הימים כאשר חזרנו ללב לבה של ארצנו, כאשר חזרנו להר הבית. כל עוד היה מדובר בהקמת מדינת מקלט לעם נרדף כדי להינצל מן הפוגרומים, מן האנטישמיות, לא גילו האומות הנוצריות התנגדות. חלקן אפילו, מתוך רגשות אשם על מה שקרה בשואה, היו בעד. אמנם כמשך דורות לא רצה אדם לתת לנו לחזור לכאן אולם אחרי השואה הסכימו האומות הנוצריות ברובן לתת לנו מדינה קטנה על אותו שטח שאינו לב החיים שלנו, בלי יהודה ושומרון, בלי דרך האכות, בלי שכם, בלי בית אל, בלי חברון וכו'. אולם ממלחמת ששת הימים, עם

שחרור יהודה ושומרון וכמובן ירושלים, בין לילה באה לידי ביטוי הברית בין ישמעאל לעשו והכול התהפך. רוב רובו של העולם הפך להיות נגדנו".

מניטו לימד גם על ממד נוסף של ההתנגדות בעת שיבת ציון – לבדוק את איתנותו של יעקב כישראל. או בניסוח אחר – האם באמת מדובר בעם שהוא הנשא של הבשורה המשיחית האוניברסלית. ראו סוד מדרש התולדות, כך ז, בפרק: יעקב או ישראל:

"שרו של עשו הוא המקטרג נגד יעקב-ישראל בבית דין של מעלה. הוא מקטרג כי תפקידו הוא בירור אמיתות מידתו של יעקב כישראל. תפקידו לבדוק את איתנותו של יעקב כישראל, לחפש ולחשוף נקודות חולשה בתולדות של יעקב. לכן הוא פוגע בגיד הנשה שהוא הגיד השולט על אברי הרבייה ומאבקו נמשך עד עלות השחר, עד 'יָרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ', כלומר עד הגאולה ממש. השאלה שהוא נשאל בבית דין של מעלה היא האם יעקב הוא באמת ישראל. במהלך ההיסטוריה כולה תשובתו שלילית וטענתו היא שמי שיכול להיות ישראל הוא עשו דרך צאצאיו. הוא טוען זאת משום שכדי להיות ישראל צריך יעקב לא רק לקחת על עצמו את המשימה שלו עצמו ושל אחיו עשו אלא גם להצליח במימוש משימות אלו. כל עוד עם ישראל בגלות, ברור שהוא אינו יכול למלא את משימתו של עשו. אולם כאשר העם חוזר לארצו – וזה מה שקורה בפרק זה של חומש בראשית עם יעקב כאב-טיפוס לכל ההיסטוריה של עמנו, התמונה משתנה והמאבק הופך להיות גלוי".

וכן ראו במאמר ארץ ישראל במחשבת המקובלים, באתר מכון מניטו: "זה תחת הכותרת של בורא יחיד, שקשור לאנושות יחידה ולעולם יחיד שהמקובלים אומרים לנו ברוגע שהכול מתרחש על ארץ כה קטנה זו עם עם זה, כה קטן, אך שאינו היחיד מכל האנושות ושמובן בהתאם מדוע, כשבמצב נתון מופיעה קדושה יש קואליציה של כל כוחות הטומאה כנגדה. יש דימוי חשוב ביותר של המקובלים שנמסר ביחס לתולדות משה: כאשר זרע מתחיל לצמוח באיזה מקום (זה לקוח מאוצר המילים של תהילים – צמח הוא נטיעה) ושהעמיד אמור להתרחש באמצעותו, זה בלתי נמנע שכל הכוחות זועמים ורוגשים כנגדו, כדי להעמידו בניסיון. אם אכן זה הוא, הרי שהוא יתגבר. אם זה אינו הוא זה יהיה מישוהו אחר... כאשר מופיע מועמד, כראוי למשיחיות, זה בלתי נמנע שמכל חלקי העולם העוינות תופנה ותתמקד במיוחד בו. מדובר בצורך לדעת אם זה הוא או לא. כמובן, בני אנוש נושאים מאבק זה של האל בחוסר מודעות. מכל מקום הנביאים אומרים בבירור כי אומות העולם מופקדים להיות השומרים של ישראל אך אם יכו בהם חזק מידי הם יובסו בעצמם. 'הוי אשור שבט אפי ומטה הוא בידם זעמי' (ישעיה י, ה)".

תקשורת ושיח ישירים בין ישראל לאומות בעת שיבת ציון

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק השבט הי"ג: "אומות העולם הן לא הנצרות או האסלאם. לכל אומה זהות אנתרופולוגית משלה ושר משלה. נוסף על כך, כשאומה אימצה את עיקרי התרבות היוונית-לטינית-נוצרית או בשפה מודרנית יותר כשהיא רואה את עצמה שייכת לתרבות המערבית, היא גם מבחינה טיפולוגית תחת השפעתו של שרו של עשו. אז היהודים החיים בתוך אומה זו פוגשים בעיקר את השפעתו של שרו של עשו. מצב זה נמשך עד לימות משיח בן יוסף כלומר עד קיבוץ הגלויות של ישראל. אז המצב משתנה והיחס בין ישראל לאומות הופך להיות יחס ישיר. הוא אינו עובר עוד דרך עשו וישמעאל. זה לא קורה בבת אחת. זה לוקח זמן אבל השינוי הזה כבר התחיל. בפעם הראשונה בהיסטוריה שלנו זה זמן רב מאוד, ניתן לדבר ישירות עם האומות. במהלך הגלות כולה, כאשר האומות שמעו את "ישראל מדבר", הן שמעו למעשה ולאמתו של דבר את הנוצרי מדבר או את המוסלמי מדבר, ולא את ישראל".

ישמעאל וארץ ישראל

מצוות המילה של ישמעאל ואחיזתו בארץ ישראל מתאפיינות בריקנות

ראו בזוהר חלק ב, פז ע"א, על פי תרגום הסולם: "בא וראה ארבע מאות שנים עמד הממונה של בני ישמעאל ובקש לפני הקב"ה אמר לו מי שנימול יש לו חלק בשמך אמר לו הקב"ה כן אמר לו והרי ישמעאל שנימול למה אין לו חלק בכך כמו יצחק אמר לו זה נימול כראוי וכתיקוניו וזה אינו כך ולא עוד אלא שאלו מתדבקים בי כראוי לשמונה ימים ואלו רחוקים ממני עד כמה ימים אמר לו השר הממונה ועם כל זה כיון שנימול לא יהיה לו שכר טוב על זה... אוי לאותו זמן שנולד ישמעאל בעולם ונימול מה עשה הקב"ה כלפי טענת השר של ישמעאל הרחיק את בני ישמעאל מדבקות העליון ונתן להם חלק למטה בארץ הקדושה בשביל המילה שבהם... ועתידים בני ישמעאל לשלוט על ארץ הקדושה זמן הרבה בשעה שהיא ריקה מכל כמו שהמילה שלהם היא ריקה בלי שלמות והם יעכבו את בני ישראל לשוב למקומם עד שישלם הזכות של בני ישמעאל".

הממד הטריטוריאלי באחיזה הריקה של ישמעאל בארץ

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך א, בפרק: ארץ ישראל: "כאשר ארץ ישראל היא ריקה מתושביה היהודים, האחיזה של ישמעאל מתחזקת, בזכות ברית המילה שלו, כפי שעולה מדברי הזוהר: 'ועתידים בני ישמעאל לשלוט על הארץ הקדושה, בשעה שהיא ריקה מכול, זמן רב, כמו שהמילה שלהם ריקה ללא שלימות'. ריקה מכול – הכוונה ריקה מישראל. לכן

כל יישוב חדש מחליש אחיזה זו. מכאן חשיבות ההוראה של הרב צבי יהודה ז"ל. הוא חידש את ההתיישבות בכל חלקי ארץ ישראל כדי להילחם נגד אותה אחיזה של בני ישמעאל".

הממד הלאומי באחיזה הריקה של ישמעאל בארץ

ראו שם: "בני ישמעאל יודעים היטב ש'פלשתינה' אינה הארץ שלהם. הם יודעים דרך הקוראן עצמו שארץ ישראל שייכת ליהודים. כל עוד הם אינם משתכנעים שהיהודים באמת מתנהגים כבני ישראל אמתיים היודעים שארץ ישראל שייכת לעם ישראל, הם נאחזים בארץ, עד כדי כך שהם מוכנים להקריב את עצמם. עד אז יש להם אחיזה בארץ ישראל והעולם מקבל את טענתם שהיא שייכת לשני העמים".

"שהותם של היהודים בחו"ל משדרת שהמבנה המאחד של עם ישראל הוא דת יהודית ולא ארץ ולאום ישראליים"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק: תפילה, דורון ומלחמה: "שתי המדרגות שבזהותנו: מדרגת יעקב ומדרגת ישראל. מדרגת יעקב הפונה לגלות ומדרגת ישראל הפונה לארץ ישראל. אנחנו חיים חלוקה זו באופן קיצוני: ישראל והגולה. זה מה שמקנה את עוצמתו לעשו, לא רק לו – גם לישמעאל דרך הברית הכרותה ביניהם. כל עוד יש יהודים בחוץ, אנחנו מוחלשים. מלוא זהותנו אינו יכול לבוא לידי ביטוי משום שעשו ושרו יכולים לטעון תמיד שאין לנו צורך בארץ; עובדה היא שיש יהודים הגרים בחו"ל והם מקיימים את התורה! מדוע לכם מדינה? הרי אתם דת!"

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: אברהם ובלעם: "אזכיר נשכחות אולי: לפני מאה שנה, במקום להסביר למנהיגי אומות העולם מדוע עלינו לצאת, מדוע עליהם לתמוך במהלך, המשכנו לשחק את המשחק המסוכן של 'אנחנו רוצים להיות אזרחים טובים מדת משה אצלכם'. היה צריך לומר להם תודה גדולה מאוד על מתן האזרחות, משום שזה הביא לשיפור ניכר במצבנו החומרי בגלות ולהסביר להם במקביל שאיננו בני דת משה אלא בני האומה העברית של אברהם, יצחק ויעקב, ואנחנו רוצים לחזור לארצנו".

וכן ראו בהקלטות שיעורי הרב על תורת התולדות, שיעור 1: "אז השייך אמר לו: 'אנחנו משוכנעים שאתם עם ישראל. אנחנו יודעים, לפי הקוראן, שזה ארץ ישראל. אבל אנחנו לא משוכנעים שאתם ישראל'. אז בן עמי תהה? אז הוא אמר: 'מה אתה אומר?' אז הוא אמר לו: 'אתם לא משוכנעים. וההוכחה – שרוב עם ישראל נמצא במקום אחר. הוא לא משוכנע שהוא...'"

וכן בסוד מדרש התולדות, כך ז, בפרק: יציאה לקראת עתיד: "ויתרנו כביכול על הממד הלאומי שלנו בעקבות הדרישה של עשו דווקא, כאשר היה מוכן לתת ליהודים הגרים אצלו זכויות אזרח. זו הייתה מלכודת: ויתור על ארץ ישראל, על היותנו עם – עם הגולה מארצו מימי חורבן הבית, על היותנו לאום, על היותנו אומה בתמורה לקבלתנו בתוך החברה הגויית המארכת אותנו כפרטים. לא קיבלו אותנו כבני האומה העברית הגולה אלא כבני דת משה, כפרטים, כיחידים. הציונות הפוליטית מרדה נגד הגדרה זו – בני דת משה. מייסדיה רצו לחזור להיות חלק מהאומה העברית החיה בארצה. הם ביקשו להחיות פשוטו כמשמעו את הממד הלאומי שלנו שנשכח בעקבות האמנציפציה. הם ביקשו לשחרר אותנו מהמלכודת שהכין לנו עשו. אבל בינתיים שמעו בני ישמעאל היטב שוויתרנו על היותנו אומה והם שואלים אותנו שאלה פשוטה: אם אתם בני דת משה, מדוע אתם צריכים ארץ משלכם? המושג של דת אצלם – וגם אצל הנוצרים אינו קשור לטריטוריה מסוימת, בוודאי לא לארץ ישראל".

ושם, בפרק: בניית בית ישראל: "היהודי החוזר לארץ צריך לעשות מהלך דומה. בדרך אנחנו פוגשים אנשים שטוענים נגדנו טענות שונות. יש האומרים שהם הישראל האמתי. יש האומרים שהארץ אינה שייכת לנו. השאלה היא לא האם יש אמת בטענות הללו אלא האם אנחנו יודעים באמת מי אנחנו או לא. אם אנחנו יודעים שאנחנו ישראל ולא רק יעקב, אין סיבה לפחד. אבל בינתיים נראה שיש בתוכנו המפקפקים בכך וזה מקור כל הצרות... מה שמתגלה הוא שיש בקרבנו ספק, ספק זהותי: מי אנחנו באמת? מי אנחנו רוצים להיות באמת? יעקב או ישראל? יעקב זה הממד של העברי בגלות. ישראל זה הממד של העברי בארצו, על אדמתו".

וכן בסוד מדרש התולדות, כך א, בפרק: ארץ ישראל: "פעם נתתי משל המסביר מצבים רבים בהיסטוריה שלנו. באלפיים שנות גלות היה אברהם מתפלל שהבטחה תתקיים ושבניו יוכלו לשבת בארץ. הוא היה אומר להקב"ה: תן לבניי את הארץ שלהם. הקב"ה היה משיב לו: אולם איזה מהם? הערבים הגרים ביריחו או היהודים המתגוררים בשיקגו?! הנטייה של אברהם לישמעאל היא תוצאה של התנהגות בני ישראל – עם קשה עורף. כאשר ישמעאל מאמין, הוא מאמין באמת, וכאשר ישראל הוא קשה עורף, הכול הופך להיות קשה".

משמעות המילה של ישמעאל

ראו בשיעור ערוך על עקידת יצחק, שנמצא באתר המכון: "ישמעאל אמר: אני הוא הבן הבכור ואני הוא היורש של אברהם. מכיוון שאני קיבלתי על עצמי כשהייתי מבוגר את ברית

המילה, אבל אתה היית בן שמונה ימים ולא שאלו אותך. זאת אומרת הזהות שלך היא לפי הטבע, אבל הזהות שלי – זה דברי ישמעאל – היא לא לפי הזכות ולא לפי הטבע, ולכן אני הבן האמיתי, אני היורש האמיתי”.

וכן בהקלטות שיעורי הרב על בראשית רבה, שיעור 12: “שלא בתיקונה... זה לא בשמונה ימים, ואין להם את הפריעה, ולכן אני לא רוצה להיכנס בסוד של המילה אבל, לא רק המשמעות אלא האפקטיביות, הכוח של הברית מילה בישראל ואצל ישמעאל זה עניין אחר לגמרי מכיוון שהברית מילה של ישמעאל איננה כהלכה. לכן, אבל מכיוון שמקבלים עליהם את העיקר של הברית מילה אז יש להם איזה אחיזה בארץ הקודש... עכשיו הברית של ישמעאל היא לא כהלכה, איך מתחשבים בה? זה ההסבר של הזוהר עצמו, לכן אין להם אחיזה למעלה אלא למטה, בארץ ישראל של מעלה אין להם אחיזה, אלא למטה”.

וכן באור יקר, פרשת אמור: “כמא דגזירו דילהון בריקניא” שאינם שומרים אות ברית ואינם יודעים ענייני אלא ירושת אבותיהם בידיהם כך הם שולטים בארץ לא בקדושתה אלא בריקניא גשמות הארץ מפני שמי שהוא צדיק באות ברית נאמר צדיקים ירשו ארץ ואלו אינם צדיקים אלא גשם והברית בלי קדושה כך שולטים בגשם הארץ ריקנית מקדושתה שאין להם שליטה בקדושתה כמו שאין להם חלק קדושת המצות ולכן ערבי מהול שנתגייר צריך להטיף ממנו דם ברית”.

”בהתמודדות מול ישמעאל על חלקיה הקדושים
יותר של ארץ ישראל, מתגלה החשיבות לכך שעם
ישראל יהיה העם שמגשים את תורת ישראל”

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך א, בפרק: ארץ ישראל: “עד מלחמת ששת הימים הציונות החילונית-פוליטית, כפי שהיא נוסחה בידי אבות ההסתדרות הציונית, הייתה מספיקה כדי להתמודד עם טענות הגויים, בעיקר אדום – אנו רוצים מדינה ככל העמים, כדי לתת הגנה ליהודים הנרדפים. אחרי מלחמת ששת הימים טיעונים מסוג זה אינם מספיקים עוד ודרושה תשובה תורנית אמיתית משום שהבעיה קשורה בזכות המילה של ישמעאל”.

וכן ראו במספד למשיח, עמ' 103: “עד מלחמת ששת הימים, הייתה זו התקופה הראשונה של הציונות, ציונות בלי תורה. עד אז המוטיבציה הציונית הייתה פוליטית-מדינית, והספיקה כדי להצדיק את המפעל הציוני לעיני העמים וגם לעיני עם ישראל... לפתע, אחרי מלחמת ששת הימים, הכל השתנה והתחילה תקופה אחרת, הציונות לפי התורה... ההסבר למעבר בין התקופות מובא בזוהר: לעשו אין אחיזה בארץ ישראל אך לישמעאל יש אחיזה בארץ,

בזכות ברית המילה. עד מלחמת ששת הימים, כל עוד מדינת ישראל הייתה בתחומי הקו הירוק, התמודדנו רק עם הבריטים. בהיותם נוצרים השייכים לעשו, לא הייתה להם אחיזה בארץ ישראל, ולכן לא היה צורך בזכות התורה כדי להלחם נגדם. אבל כאשר הגיעה מדינת ישראל ליהודה ושומרון שהיו בידי המוסלמים, בידי ישמעאל, השתנה המצב. לישמעאל יש אחיזה בארץ ישראל בזכות ברית המילה, אף על פי שזו זכות לא שלמה. על מנת להילחם באחיזה של הנימולים האלו, נצרכנו לכוח ולזכות של התורה עצמה... שכבר אחרי מלחמת ששת הימים החל המעבר בין תקופת משיח בן יוסף החילונית לתקופת משיח בן דוד, לפי התורה".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק: יציאה לקראת עתיד, הערה 93: "כדי להילחם נגד הזכות של בני ישמעאל על הארץ. יש אחיזה לבני ישמעאל על הארץ לזמן מוגבל וצריך להכריע את המצב לטובתנו בבית דין של מעלה. לזה צריך תורה. לכן צריך מעשים. מעשים מצד העם כולו".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ו, בפרק: ויזרע יצחק: "כל עוד אנחנו טוענים שחזרנו לארץ 'רק' כדי להקים בה מקלט ליהודים הנרדפים, ישמעאל לא ירפה את אחיזתו. הציונות המדינית אינה מספיקה. צריך ציונות דתית, היודעת לעמוד על שלה, כדי להרפות אחיזה זו".

על תפקידו של משיח בן דוד ('כוח התורה') בהתמודדות מול ישמעאל ראו בזוהר חלק ג, רמז ב: "מסטרא דימינא אבן ומסטרא דשמאלא גחלת בה נטיל קב"ה נוקמא מישמעאל ואדום דאינון אישין נוכראין במים הזדונים וממנן דלהון סמאל ונחש סמאל אשא דגיהנם ממונה על אומה דעשו נחש ממונה על אומה דישמעאל ואיהו רהב דממנא על מיא בימינא דאברהם דדרגיה חסד נטיל נוקמא מישמעאל וממנא דיליה ובשמאלא דיצחק דדרגיה פחד נטיל נקמא מעשו וממנא דיליה בהדין משיחין דאינון חד מימינא משיח בן דוד וחד משמאלא משיח בן יוסף".

אכן מהמשך דברי הזוהר שם למדו מפרשים שהדברים הפוכים ודווקא משיח בן דוד הוא נגד עשיו, אך נראה שכוונת הזוהר היא שכלפי הגויים בן דוד הוא מול ישמעאל, ואילו בעם ישראל בן דוד מתמודד עם הנטייה של שבט אפרים ובן יוסף עם הנטייה של שבט יהודה.

"תורה שמקנה לאחיזה בארץ משמעות ערכית אוניברסלית"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק יציאה לקראת עתיד: "קהילה זה לא כלל ישראל, גם אם יש בה המון יהודים. מה שהופך את ישראל לכלל הוא ארץ ישראל. 'אתה אחד ושמן אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. מתי ישראל הוא גוי אחד? רק בארץ".

ראו שם: "כל עוד אנחנו לא אומרים דברים ברורים, חדים, לא רק כלפי ישמעאל אלא כלפי העולם כולו, לא נצליח לשנות את המצב. אני חושב שהנקודה הראשונה היא שעלינו להסביר לעולם כולו, לכל האומות שאיננו עושים זאת מטעמים אגואיסטים אלא לטובתם, גם אם זה לא נראה להם, גם אם הם אינם מבינים על מה אנחנו מדברים כעת. אני רואה שזה מפתיע את חלקכם אולם עלינו לזכור ולהזכיר שאנחנו ישראל של האנושות כולה, וכדי להיות באמת ישראל של האנושות כולה, כדי להיות ממלכת כהנים כלשון התורה, עלינו לבנות את חברתנו בארצנו – חברה שתשמש מגדלור לכל החברות האנושיות. לא כי אנחנו עליונים עליהם, לא כי אנחנו יהירים אלא כי אנחנו רוצים להראות לאנושות כולה כי הדרישה האלוקית המוסרית מהאדם ניתנת למימוש ברמת הכלל, כי אנחנו ממשיכים לחלום את החלום של העברי והוא לבנות אוניברסל אנושי אמתי".

"מבחינה מוסרית לא ניתן בתקופתנו לגרש את ישמעאל מארץ ישראל"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית: "התורה היא מוסרית. היא אינה מלמד אותנו לפתור בעיות כפי שהתרגלו לעשות זאת במהלך ההיסטוריה. אנחנו לא הורגים, הורסים, משמידים, כי יש לנו בעיה, כי משהו מפריע לנו או עלול להפריע לנו. אנחנו אנשים מוסריים ואנחנו זוכרים שכל נברא, ברגע שהוא נברא, זוכה לחסות מאת ה' עד הסוף – הייתי מעז לומר אפילו הנאצים, יימח שמם וזכרם. אפשר לתפוס את לידתו של ישמעאל כתאונה מצערת, אבל ברגע שהוא נולד, הוא זוכה לחסות".

וכן בהקלטות שיעורי הרב על תורת התולדות, שיעור 1: "זה המצב של עם ישראל – זה השור, שהלך לגלות. אז שמו סוס – 'איברהים', במקומו. אז כשסוף סוף הוא רוצה לחזור לביתו, לארצו, הקב"ה – לא יודע מה לעשות. ובגמרא יש ביטוי יפה מאד! 'אלו מעשה ידי, ואלו מעשה ידי. איך אני אאבד אלו מפני אלו?' ושוב – נחזור למונותאיזם שלנו: זה לא מונולטריה. זה לא שאנחנו מאמינים באל, שמשיג רק על היהודים. זה נקרא 'מונולטריה', כן? 'מונותאיזם' – זה: יש בורא עולם שברא את הכול! כולל הערבים! ולכן לפי המוסר של התורה שלנו, אי אפשר להוציא את הסוס! לפי המוסר שלהם – אפשר להוציא את השור. אני רוצה שנבין את זה! כן? הקושי שבא מכיוון שאנחנו יהודים! ואם לא היינו

יהודים – לא הייתה שום בעיה! זה ברור, כן? ולא צריך להיות ערבי כדי שלא תהיה בעיה. מספיק להיות גוי – ולא תהיה בעיה. בכל ההיסטוריה כולה, בכל העולם כולו. אבל לפי המוסר היהודי – לפי האל של היהודים, "האל היהודי" אם אפשר לומר – זה בלתי אפשרי! אין פתרון!"

שורש הבעיה הפלסטינאית

ראו שם: "וראו שעם ישראל בחר ב'בעיתה'. ולכן פחדו! ממש פחדו, ו... ואולי בפעם האחרונה נראה את הטקסט הזה בדיוק. את כל הבעיות של החברה הישראלית, אבל בעיקר הבעיה שנקראת: 'הבעיה הפלסטינאית'. ראו את זה בגמרא, כן. ואני אספר את הסיפור שלהם: שבאותה תקופה תהיה בעיה שלאף אחד אין לו פתרון. זה גמרא שאומרת את זה. גם הקב"ה – אין לו פתרון. גם המלאכים למעלה – אין להם פתרון – זה נקרא: 'פמליא של מעלה', זה השרים של כל אומה ואומה. ויש להם איזה מין סנהדרין כזה למעלה, יודעים את זה. כן? 'פמליא של מטה' זה האומות המאוחדות, הפמליא של מטה, כן, גם אין להם פתרון. וגם לישראל אין פתרון, גם לתורה אין פתרון, גם לקב"ה אין פתרון... 'מה מספרים? קרה דבר כזה: בעל שדה היה לו שור. והשור הזה, של בעל השדה, נפל. השור נפל חולה. אז – בעל השדה הביא סוס במקום השור. וביום מן הימים – השור נתרפא. ויש לבעל השדה בעיה שאין לה פתרון: להוציא את הסוס? אי אפשר! לא עשה כלום! לא לתת השדה לשור? אי אפשר! זה השדה של השור. אז איזה... יש סוף פסוק, בלי שום פתרון. אומרים הגמרא ככה: בעיה ענקית! אף אחד בעולם, אפילו הקב"ה אין לו פתרון. במה מדובר? לא מוצאים פתרון בגמרא...? במה מדובר? יש בעיה כזו: באבוס של השור שמו סוס. אין מספיק מקום לסוס ולשור. ולכן זו בעיה ענקית שאין לה פתרון, ולכן פחדו לחיות בימות המשיח. אתם רואים מה זה גמרא? כן?"

הזוהר מקנה לאחיזת ישמעאל בארץ 'פג תוקף'

זוהר, חלק ב, פז א: "וזמינין בני ישמעאל למשלט בארעא קדישא כד איהי ריקניא מכלא זמנא סגי, כמה דגזירו דלהון בריקניא בלא שלימו, ואינון יעכבון להון לבני ישראל לאתבא לדוכתייהו, עד דישתלים ההוא זכותא דבני ישמעאל".

וראו בהקלטות שיעורי הרב על בראשית רבה, שיעור 12: "יש מסורת באסלאם, שהזמן של האסלאם הוא לפי הזמן של הירח, של הלבנה כן, יש להם איזה מסורת כזו שהאסלאם, עידן האיסלם יהיה 14 מאות, והם בכמעט בסופה של אותה תקופה, כמעט בסוף".

הסכמת ישמעאל למעמד של גר

ראו בהקלטות שיעורי הרב על תורת התולדות, שיעור 1: "ו... אני לא רוצה להציע לכם פתרון, רק... כי הפתרון הוא פשוט מאד! שהסוס יסכים ללכת? לא ללכת. לא ללכת. אנחנו יהודים. שהסוס יסכים לדעת שהוא נמצא באבוס של השור, ונעשה לו... ונעשה לו מקום. אבל... זוהי הבעיה. זוהי הבעיה. למה הסוס לא מסכים? ! מכיוון שהשור לא משוכנע שזה המקום שלו. פשוט מאד".

ייעודו של ישמעאל בכלכלה המשיחית

טעותם של אברהם ושרה גרמה ללידת ישמעאל

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית: "השאלה הגדולה שצריכה להעסיק אותנו היא, אם כך הם פני הדברים, מדוע בכל זאת ישמעאל נולד. השאלה היא רצינית עד כדי כך שישנו מדרש המונה את הדברים שהקב"ה מתחרט שברא אותם ואחד מהם הוא ישמעאל... אלמלא יוזמתה של שרה אמנו – וכך עולה מפשט הפסוקים, ישמעאל לא היה בא לעולם. אם כן, ניתן היה למנוע סיבוך זה והקב"ה לא היה צריך להתחרט על בריאתו, כלשון אותו מדרש... באותו רגע של היחלשות, של החלשת הביטחון, של מבוכה, היא רואה לפניה רק שתי חלופות: הראשונה, לוותר, למרות כל המאמצים שעשו עד כה. אולי בעתיד יבואו אברהם ושרה אחרים והם יזכו למימוש אותה הבטחה, להוליד יצחק עתידי. החלופה השנייה, לשמר לכל הפחות את מה שאברהם מייצג, מבחינת הפרצוף הזכרי של ישראל. היא בוחרת בחלופה זו ומציעה לאברהם, מתוך נדיבות לב אינסופית, את הָגֵר, בתקווה ש'אֵלִי אֶבְנָה מִמֶּנָּה'."

וכן באור יקר, פרשת לך לך, שער ב סימן כב: "אוי לאותו היום ששרי אשת אברם לא ילדה לו וגרמה שקדוש כאברהם יזדקק אל השפחה והיינו ושפחה כי תירש גבירתה והרי כל מה שלא נפגם מקור אברהם במצרים בא עתה להזקק אל השפחה בת פרעה... מי גרם זה שפחה כי תירש גבירתה איה חכמת אברהם ואיה חכמת שרה נביאים גדולים שהסכימו שניהם על מסירת שפחה לאברהם בענין שאות ו' בחי ענפיה הקדושים יצאו ונשלפו מגברתה מן הקדש ונכנסו אל השפחה בחול וכן פי' בזוהר שמתרעם הב"ה שנתן חכמה לאברהם והוליד ישמעאל בנו ולכן תמצא חצי הפסוק ילדה' לו' ולה' ולה' בהיפוך ולה' ביושר בימין מהופך ובשמאל ביושר ו' יוצאת משרה ונכנסת אל הגר ולכן תמצא בפרשה זו שמונים אלפים חסר א' שעצם האלף משלמת להורות שגרמו הריגת שמונים אלף בחורי ישראל בעת החרבן וסופם ליפול ביד ישראל דכתיב ידו בכל שהם ישראל ולבסוף יד כל בו".

העיקרון הקבלי של הקדמת הקליפה לפרי

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית: "אני רוצה להזכיר שקיימת דעה מנוגדת אצל חלק מן המקובלים המסבירים שהימצאותו של ישמעאל בעולם הזה הייתה דווקא בלתי נמנעת, מוכרחת, מבחינת 'הקליפה שקודמת לפרי'. בלי להיכנס לפרטים אומר שלפי הסבר זה, הקליפה היוצאת עם ישמעאל היא מידת החסד המנותקת משאר המידות, המכונה 'חסד של הסטרא אחרא'".

וכן באור יקר על תיקוני זוהר, כרך א שער כ, סימן יט: "וקודם כל דבר אין ספק שאין הקב"ה נוטע נשמות בארץ אלא על ידי טעם וסבה המשל בזה אם ראינו צדיק הוליד בן פריץ בזולת טעם הנודע לענין האבות שהיה ממש צירוף סיגי הנשמות ואין הנשמה הרעה ההיא ח"ו מאשמתם אלא אדרבה מצדקותם ומעשיהם הטובים גרמא להם לצרף הנשמות העליונות מטינופת המעורב מעת חטא אדם הראשון ולכך לא היה אפשר להוליד יצחק אם לא יצטרף המדה העליונה ויוליד ישמעאל".

האנאלוגיה בין ייעוד החושך וייעודו של ישמעאל בכלכלה המשיחית

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית: "ישראל חייב להימצא. לא ישמעאל. הוא מקרי. אין לאמירה זו שום קונוטציה שלילית. הוא אינו מהותי אבל הוא משמעותי וברגע שהוא מופיע, הוא זוכה לחסות כמו כל נברא אחר והוא מקבל תפקיד – תפקיד חשוב בכלכלה האלוקית".

ראו שם, 'קח נא': "קח נא אֶת בְּנֵךְ". זה גם יכול להיות ישמעאל משום שיש לו ערך בפני עצמו. הערך הזה יתגלה בסוף, גם אם בינתיים צריך לגרש אותו. בסוף, הכול מקבל משמעות, הכול נגאל. גם מה שרק דומה. כך הוא המהלך ההיסטורי. כך האמת הופכת להיות מציאותית. זה עובר גם דרך אותם דברים שרק דומים. גם להם יש מקום, יש ערך, יש תכלית. למדנו את הנושא הזה כאשר למדנו את הפסוק 'וַיֵּאָלֶהִם אֶת הָאֹר כִּי טוֹב וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ'. אז הסברנו שאף על פי שמופיעים שני חלקים, האור והחושך, כתגובה לצו הבורא 'הי אור', יש לכל חלק תכלית, אחרי שהופרדו. החלק שהצליח נתון לתכלית חיובית, והחלק שטרם הצליח נתון אף הוא לתכלית חיובית, אולם במדרגה שונה לעומת החלק הראשון".

ראו שם: "אף מילה אינה מיותרת בפסוק: 'קח נא אֶת בְּנֵךְ'. זה גם יכול להיות ישמעאל משום שיש לו ערך בפני עצמו. הערך הזה יתגלה בסוף, גם אם בינתיים צריך לגרש אותו. בסוף, הכול מקבל משמעות, הכול נגאל. גם מה שרק דומה... כך הוא המהלך ההיסטורי.

כך האמת הופכת להיות מציאותית. זה עובר גם דרך אותם דברים שרק דומים. גם להם יש מקום, יש ערך, יש תכלית... שיש תפקיד לכל אחד בכלכלה האלוקית. יש תכלית לכל דבר. יש ערך לכל דבר... אבל כדי להבין מה היה הערך של כל שלב, צריך לחכות לסוף, משום שרק בדיעבד, אפשר להבין מה הייתה המשמעות של שלבים מסוימים שלעיתים נראים לנו בלתי מובנים. בדיעבד, כל אירוע, כל התרחשות מקבלים משמעות".

"ישמעאל הוא מהדמויות הבודדות בתנ"ך שנקראו בשם טרם לידתו"

פרקי דרבי אליעזר, פרק לא: "ששה נקראו בשמותן עד שלא נולדו, ואלו הן: יצחק וישמעאל משה ושלמה ויאשיהו ומלך המשיח, ישמעאל מנין שנ' ויאמר לה מלאך ה' הנך הרה ויולדת בן וקראת שמו ישמעאל, ולמה נקרא שמו ישמעאל שעתיד לשמוע הקב"ה באנקת העם ממה שעתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים לפיכך נקרא שמו ישמעאל..."

ובירושלמי, ברכות, סוף פרק א: "ד נקראו עד שלא נולדו ואלו הן... ישמעאל דכתיב וקראת את שמו ישמעאל... עד כדון בצדיקים אבל ברשעים זורו רשעים מרחם"

פני משה שם: "עד כאן בצדיקים – היא דמצינו שנקראו בשמם עד שלא נולדו אבל ברשעים זורו רשעים מרחם. ולא יזכר שמם וישמעאל תחילתו צדיק כדדרשין מבאשר הוא שם וכן אמרין ששעה תשובה בסוף ימיו"

אפשרות המיזוג עם זהויות אחרות מהווה
בישמעאל תכונה זהותית בפני עצמה

ראו באור יקר, חיי שרה, שער ד סימן יב: "ואלה תולדות ישמעאל הנה ישמעאל הוא כשר מצד אחד ופגום מצד שני מצד עצמו כשר ומצד זרעו פסול והיינו הבחינה המתפשטת מן החסד על ידי הגר שהיא שפחה חיצונית הקליפה המיתקנת ומשמשת אל הקדש והחסד משפיע שם נצוץ הוא מתדבק למעלה הוא קדוש הוא יורד למטה הוא חצוני ולכך תמצא ישמעאל יורד למטה והרשיע עלה למעלה ושב בתשובה וכאשר תראה בהיכל אהבה בפרשת פקודי תמצא שיש נצוץ מתפשט מן ההיכל הזה היכל החסד שכחותיו ממש כך הם מתפשטין ומולידים בחוץ ומוציאים כחות מצרניים נכנסים למעלה ומתקדשים והיינו שאמר ואלה תולדות ישמעאל והשם הזה מורה על שמתקרב אל השמיעה העליונה וצעתו ישמעאל מפני שנזון ומתקיים מן החסד מצד החוץ... ונודע ענין ישמעאל שמתעלה ומתתקן לכך כולל מצד הזכר מאת שנה ומצד הנקבה להשפיע הגבורות האלו ויצה"ר עצלות בעולם שלשים שנה יפריד שלש ראשונות לעצמן ושבע שנים הם שבעה ספירות לעצמן כדי להשפיע מאותם השנים הרעים והקשים לחוץ אל תולדותיו אמנם בסוד שעשה תשובה

וחזר ונכלל למעלה ומשתרש בקדש וחולק כבוד ליצחק דהיינו הגבורה הקדושה ונכנע לפני הקדושה ונקשר בבחינה מה והיינו ויגוע תוכיותו וימת מציאותו ויאסף אל עמיו תוך הקדושים אמנם ענפיו מתפשטין כדי לפעול וישכנו מחוילה מפתים בני אדם ומחוין ליה דרך רע עד שור עד שימשך מכאן שיסתכל האדם אל הבטלה והריק והזימה אשר על פני מצרים או מי שלא ישפע אליהם יכנס על ידם אל האוצר והיינו באכה אשורה כענין שתופס על פני כל אחיו פנים קדושים לצד מעלה ופנים טמאים לצד מטה והיינו פני כל אחיו אלו הפנים ואלו הפנים אמנם נפל שעיקרו בחוץ ונופל על החיצונים ומתערב עמהם ונותן בתו לעשו יצה"ר השמאלי וסוף סוף נפל והקדושה עולה וכל המתדבקים בה דכתיב ואתם הדבקים בח' אלהיכם חיים כולכם".

זהות ישמעאל כקליפת החסד מבררת ומדגישה את זהות ישראל ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק: יציאה לקראת עתיד: "המילה החשובה לנו כעת בביטוי הזה היא המילה קליפה. הקליפה של הפרי נועדה לשמור על מה שנמצא בתוך הפרי. מדוע? כי יש משהו בעל ערך יקר בפרי עצמו".

וכן בהקלטת השיעור בוידאו: סיפורה של הזהות העברית, הנמצאת באתר המכון ובערוץ היוטיוב: "המקובלים מסבירים שאברם היה צריך להוציא ממנו את הקליפה החיצונית והקליפה הפנימית. הקליפה החיצונית יצאה עם ישמעאל. הקליפה הפנימית יצאה עם עשו, מיצחק. נראה את זה אחר כך... יש עבודה של תולדות, עבודה של בירור זהות. מהזהות הארמית, יצא לוט. ואחר כך יצא ישמעאל. נשאר יצחק. ומיצחק יצא עשו. נשאר יעקב. ורק יעקב קיבל את שם 'ישראל'".

וכן בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 44: "מה ההבדל בין גלות עשו, דהיינו לפי מה שאנחנו יודעים, עשו וישמעאל, משאר אוה"ע. ההיסטוריה נותנת, כי בשאר אוה"ע היהודים נעלמו, לגמרי. היהודים התקיימו בגלות, רק אצל עשו וישמעאל. בכל שאר אוה"ע זה נעלם, חוץ מכמה יוצא מן הכלל, פה ושם, אבל לא נשארו ממש יהודים... האנטישמיות של יצחק וישמעאל, זה כמעט מגן אברהם, זה מונע התבוללות".

חזרת ישמעאל בתשובה בקבורת אברהם בחברון

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך א, בפרק: ארץ ישראל: "יש שני שלבים בתשובתו של ישמעאל. השלב הראשון מתרחש כאשר עושה ישמעאל תשובה כלפי אברהם בלבד. יש בתוספתא ממסכת סוטה שבה ציטטתי, שני חלקים. בחלק הראשון מביא רשב"י את דעות רבותיו: 'תניא רשב"י אמר: דרש רבי עקיבא אין צחוק האמור כאן אלא ע"ז וכה"א ויקומו

לצחק, רבי אליעזר אומר זה ג"ע וכה"א בא אלי העבד לצחק בי, רבי יהושע אומר זה שפ"ד וכה"א יקומו נא הנערים וישחקו וגו' וחרבו בצד רעהו'. כל זה קורה כאשר ישמעאל הוא 'בחוק'. או אז הוא עובד ע"ז, הוא שופך דמים, הוא מגלה עריות. ישמעאל חוזר לביתו של אברהם אביו, דרך האסלאם, שכידוע הפך להיות 'דת' האומה הערבית-ישמעאלית מאוחר מאוד, אלפי שנים אחרי אברהם. ישמעאל אז עשה תשובה כלפי אלוקי אברהם. בכל אופן, עדיין חסרה הכרתו של ישמעאל בכורה של יצחק, בעובדה שארץ ישראל שייכת לצאצאי יצחק ולא לו. השלב השני מתרחש כאשר הוא נותן את הקדימות ליצחק בחברון. ברמת הכלל, טרם זכינו לכך ואין זה מקרי שהעימות סביב חברון כה קשה".

וראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק קח נא את בנך: "יש לנו מושג של ישמעאל צדיק במקרא. מתי? באחרית הימים. כאן מתגלה האופטימיות של התורה. כאשר אברהם אבינו הולך למות, נאמר: 'וַיָּגַע וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשֵׁיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשָׁבַע וַיֹּאסֶף אֶל עַמּוּ'. על השאלה איך אפשר לומר שאברהם מת בשיבה טובה כל עוד הייתה קיימת המחלוקת בין ישמעאל ליצחק, משיב רש"י בשם המדרש, בפסוק הבא 'וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל בְּנָיו': 'יצחק וישמעאל – מכאן שעשה ישמעאל תשובה והולך את יצחק לפניו והיא שיבה טובה שנאמר באברהם'. כאשר נתן ישמעאל את זכות הקדימה ליצחק, הוא בעצם הכיר בזכותו של יצחק על ארץ ישראל".

ישמעאל עובר 'מוטציה זהותית'

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ז, במבוא שכתב ר' חיים רוטנברג: "הרב אשכנזי משתמש במספר מושגים הלקוחים מתחום האנתרופולוגיה והסוציולוגיה, כמו מוטציה זהותית או משוואה זהותית, המאפיינים את הדרך שבה האסכולה האנתרופולוגית הצרפתית, בעיקר מבית מדרשו של קלוד לוי-שטראוס, ניתחה את התהליכים העוברים על החברה האנושית, על הזהות האנושית במאה העשרים. השיח הזהותי הוא מרכיב מהותי ביותר של אסכולה זו. הרב אשכנזי דחה לחלוטין את המעטפת הסטרוקטורליסטית או הפוסט מודרנית שעטפה את השיח הזה, אבל הוא לא היסס לעשות שימוש במושגים עצמם, תוך יציקת תוכן חדש לתוכם. משמעות הביטוי 'מוטציה זהותית' אינה רק מהפך זהותי, משום שהדיבור על מהפך מניח רצף מסוים בתהליך. לא כך עם מוטציה. בביווגיה, מוטציה היא שינוי בהרכב הגנטי של יצור מסוים. מוטציה אינה בדרך כלל שינוי ספונטני. היא יכולה להיגרם על-ידי גורם סביבתי או באופן אקראי. אין זו כוונתו של הרב אשכנזי. המוטציה הזהותית שחלה באברהם אינה אקראית. היא פרי המאמץ שלו. מדוע היא בכל זאת מוטציה ולא רק מהפך? כי לצופה מן הצד, אין זה נראה טבעי. זה נראה על-אנושי או מגי. מבחינת אברהם עצמו,

אין כאן מוטציה אלא חשיפת זהותו האמתית. מבחינת הצופה, זה נראה בלתי אפשרי – עובדה שרק הוא הצליח להיות אברהם, ולכן הרב מכנה זאת 'מוטציה'."

וכן ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 46. ייתכן שכאן רומז מניטו למוטציה בזהות ישמעאל מ'הגר' ל'קטורה': "ערבים זה ערבים, הם שייכים לאיסלם, הם שייכים לישמעאל אינם שייכים לישראל, יש להם ההבטחות משלהם, יש ברכות של ישמעאל. כשתיפסק השנאה בין ישמעאל ויצחק, ישמעאל נקרא צדיק"... אבל יש סוד בפרק, בפרשה, כי אחר כך לקח את קטורה, קטורה זה תיקון של הגר. טוב, צריך עיון. אבל כנראה, שזה בשורה טובה. כשהגר תהיה בתיקונה, זה סוף עולם בני ישמעאל שנקראים מהגרים: 'Les Bédouins', מ'הגר..."

מניטו רואה בסיפור המקרא משמעות כפולה

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית: "אני רוצה להסביר נושא סבוך בקווים כלליים, הדורש שנים רבות של לימוד כדי להבינו היטב. התורה מוסרת לנו את תעודת הזהות של האנושות דרך שלשלות היוחסין השונות. מהזהות הקמאית של האדם הראשון עד להופעת שבעים הזהויות החלקיות של אומות העולם, וגם הזהויות המיוחדות של בני משפחת אברהם: הזהות הישראלית, הזהות הישמעאלית, הזהות העשווית וכו'. כל זה דרך הסיפורים של חומש בראשית. מי שבקי בחכמה זו יכול לזהות סדרה של אבות טיפוס זהותיים דרך אותם סיפורים ולזהות איך הם באים לידי ביטוי במהלך ההיסטוריה, בשלבים השונים שלה. אתם שמעתם אותי אומר, לא פעם, שאנחנו היום, במהלך הגאולה שלנו, פוגשים את כל אותן זהויות: ישמעאל, עשו, אבימלך, לבן וכו', ולכן הנאמר במקרא עוזר לנו להבין מה עובר עלינו היום מבחינת מעשה אבות סימן לבנים'. אני גם רגיל להוסיף שמה שעובר עלינו היום עוזר להבין את הנאמר במקרא עצמו. זה חלק מהחכמה הזו ורק מי שבקי בה יכול לעשות זיהוים כאלה. זה ברמת הכלל. ברמת הפרט, חכמי הקבלה העוסקים בתחום זה מלמדים אותנו שקיימות אצל כל אדם, בתוכו, כל האפשרויות השונות. זה קשור לתורת הגלגולים ואין כאן המקום לפרט מדוע זה כך. במהלך ההיסטוריה, אפשרויות אלו באות לידי ביטוי. אני רגיל לכנות אפשרויות אלו "נטיות זהותיות". יש נטייה להיות ישמעאל, יש נטייה להיות ישראל, יש נטייה להיות עשו וכו'. ישראל הוא מי שביטל את כל נטיותיו חוץ מהנטייה להיות ישראל. ישמעאל הוא מי שביטל את כל הנטיות חוץ מהנטייה להיות ישמעאל. הטיפולוגיה הזו רלוונטית לרמת הכלל וצריך לעשות הבחנה ברורה וחדה בין הטיפולוגיה ברמת הכלל ובין הגורל האישי של פלוני אלמוני. יש מוסלמים צדיקים ופגשתי כאלה. גיבורים אמתיים. ברמת הפרט, הכול אפשרי".

המוטציה הזהותית של ישמעאל בזיקה לקדושת ישראל

ראו בפירוש פתח עיניים למאמר הנפש לרמ"ע מפאנו: "ונודע ענין ישמעאל שמתעלה ומתתקן לכך כולל מצד הזכר מאת שנה ומצד הנקבה להשפיע הגבורות האלו ויצה"ר עצלות בעולם שלשים שנה יפריד שלש ראשונות לעצמן ושבע שנים הם שבעה ספירות לעצמן כדי להשפיע מאותם השנים הרעים והקשים לחוץ אל תולדותיו אמנם בסוד שעשה תשובה וחזר ונכלל למעלה ומשתרש בקדש וחולק כבוד ליצחק דהיינו הגבורה הקדושה ונכנע לפני הקדושה ונקשר בבחינה מה והיינו ויגוע תוכיותו וימת מציאותו ויאסף אל עמיו תוך הקדושים".

וכן באור יקר, חיי שרה, שער ד סימן יב: "אשר קליפת ישמעאל היא קליפה דקה קרובה אל התיקון והיא יונקת מצד אברהם מימין וקליפת עשו היא קליפה תקיפה ויניקתה משמאל מיצחק והעד ישמעאל עשה תשובה והוא דוגמת חטא שוגג זדונות נעשו כשגגות שהוא קרוב אל התיקון וקליפת עשיו תקיפה היא דוגמת האשם שהוא מזיד שהוא צריך תיקון גדול".

"כשהזיקה לחומריות ולחסד, והכניעה לרצון האל שבזהות ישמעאל, חוברות לזהות ישראל כאחותם הצעירה"

וראו תרגום חופשי מ'הדיבור והכתב', כרך ב עמ' 603: "התאולוגים האיסלמיים שואלים, ביחס ליהדות: מדוע ההיסטוריה לא היתה באופן שיכולנו להוות הרחבה של היהדות לקטגוריה מסוימת של האנושות, תחת הכותרת של היהדות".

וכן באור יקר, פקודי, סימן יג: "והיינו קליפת ישמעאל שיצא מאברהם והיינו סוד חמור שעסקיו רעים שהיה אברהם כובשו תמיד כאומרו ויחבוש את חמורו".

ושם, לך לך, שער ב סימן כה: "יליד בית ומקנת כסף וכו' היינו ובכלל המצוה לימול העבדים והטעם לענין הזה הוא מצד היות אור היסוד מתפשט בכמה בחינות ממציות אל מציאות עד היותו מתגלם אל תוך הערלה עד שנאחז בו ישמעאל מבחוץ והיינו אומרו ידו בכל ויד כ"ל בו הנה הוא נאחז מבחוץ במדת כל וגם כל יש בו התפשטות שם לצורך הברית ולכן נאחז ונסבך שם ישמעאל ומבחינה זו נמולו בעלי שכם ומבחינה זו היא מילת המצרים ועי"ז יזדככו ויכנסו כדי ליהנות מיוסף ומזונו וכן בעלי שכם כדי שיכפרו קצת בעולם זה ויצאו מתחת שעבוד השרים כדפי' בזוהר שם ויהיו בצד החיצונים הנכנעים תחת הקדושים ולזה תתפשט המצוה בעבדים שהם בקליפות".

דברי הרמ"ק על גויים שונים הנלווים לזהות ישראל בשאיפתם לתיקון עולם ("יכפרו בעולם זה") מזכירים את רוח דברי מניטו בדיונו על השבט ה־13 (סוד מדרש התולדות, כרך ז, 'השבט היג')

"העולם יהיה המום לראות את גודל הקרבה בין התרבויות"

ראו באור יקר, וירא, שער ג סימן י: "נפק מיניה ישמעאל שהיא קליפה קרובה אל הקדושה ולא היה אפשר לצאת אלא ע"י מי שיהיה קרוב אל הקדושה בלתי נימול מפני מציאות קליפה זו שהיא קרובה אל הקדושה".

השר של ישמעאל מבטא את רצון ה' כלפיו בהיסטוריה

ראו בהעמק דבר על בראשית טז, יג: "מלאך מיוחד להשגחה והוא שר של ישמעאל כי נתעכב עוד לדבר אתה".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ז, בפרק: תפילה, דורון ומלחמה: "קשה לרבים להפנים את העובדה הבאה: ההתמודדות עם ישמעאל היא גם התמודדות עם הרצון של ריבוננו של עולם עבור ישמעאל, ההתמודדות עם עשו היא גם התמודדות עם רצון הבורא עבורו, כלומר התמודדות עם שרו של עשו והתמודדות זו הכרחית כדי שיעקב יהיה ישראל. על אף הקושי הזה עלינו להבין שכדי לנצח את עשו הארצי צריך קודם כול לנצח את שרו. המאבק הוא בראש ובראשונה מאבק זהותי בין שני אופנים להיות אדם. השר של עשו מבטא את רצון הבורא עבור אופן זה להיות אדם והוא עומד מול רצון הבורא עבור האופן הנקרא ישראל להיות אדם. האתגר הזה נמצא בפתחנו כיום במיוחד. כדי לנצח את שרו של עשו שהוא גם השר של ישמעאל לפי מה שגדולי המקובלים מלמדים אותנו, עלינו לחזור להיות מה שאנחנו מבחינה זהותית".

המשמעות הפוליטית

מוקד הבעיה הפלסטינאית אינו כיצד ניתן להגשים ערכי הומניזם במסגרת יחסים של שולט ונשלט

ראו בכי מציון, קדושים: "היהודים נופלים קרבן לסוג של עיוות מוסרי ומבקשים להעניק אהבה אין קץ, ללא כל הדדיות, לזר שאינו רואה את עצמו כזר! יתר על כן – ואנחנו עדים למצבים מסוג זה היום – זרים הטוענים לבעלות על הארץ ומתייחסים אלינו כפולשים, מוצגים כזכאים לאותה הגנה ולאותה אהבה שהתורה מצווה עליהן. יש לומר בקול ברור: עיוות מוסרי זה, הרווי בנטיות אובדניות, מקורו בגלות. מרוב שראינו את עצמנו, בתמימות

גמורה, 'בבית' בארצות הגולה, כשלמעשה לא היינו אלא גולים בארץ זרה, אנחנו נוטים לפעמים – וזה מסוכן – לייחס את אותה תמימות לאלה אשר מכריזים בפה מלא שהם אויבינו, ואף מוכיחים זאת במעשיהם".

וראו בסוד מדרש התולדות, כרך ה, בפרק: לידה בלתי אפשרית, הערה 120: "יש הוגי דעות רבים שמחפשים בפילוסופיה קריטריונים איך להחליט: מה נעשה עם ישמעאל? מחפשים בהומניזם. אפילו דתיים, אפילו רבנים, אפילו ראשי ישיבות. הם לא למדו מה אמרה התורה. אלפיים שנה למדו חכמי ישראל את המקורות הללו ומה שמתגלה הוא שבישיבות היום לא לומדים חכמת ישראל. לומדים הומניזם, דרך איזה מין מוסר דתי, שיכול להיות גם נוצרי, גם מוסלמי, גם בודהיסטי. מה קרה? ליקוי מאורות. משהו נורא ואיום".

וכן ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 40: "כשישראל מתנהג לפי תפיסת המידות של הגויים, זה אסון לנו. אנחנו רואים מה שקורה יומיום בירושלים. רוצים להגן על הרוצחים, מה קורה? השוטר נפטר, נהרג, זה חסד של הטומאה, חסד ממש וטומאה ממש. והתרגלנו להיות ככה, חסידים שוטים, וזו התוצאה. זה נקרא במקורות חסד של הסטרא אחרא. אולי מצוה להסביר את זה, חובה להסביר את זה, מכיוון שעמך משוכנע שזה חסד אמתי, אין לו שום מושג שיש חסד של הסטרא אחרא. צריך להסביר את זה. אז הם מפחדים מאכזריות. לא! הדין אמיתי זה לא אכזריות. החסד הטיפשי הוא אכזריות, זו הנקודה".

"הקשר בין מדינת ישראל והערבים אינו מקרי, הוא חלק מתהליך תיקון שישראל נזקק לו כדי לברר את מהות הקשר שלו לארץ"

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 39: "כי זה קשור לבעיות של החברה הישראלית, זה אותה בעיה: הבירור של העבריות מתוך הארמיות הגלותית שחזרה מהגלות. העברי של גלות אור כשדים, נקרא ארמי. העברי של גלות רומי נקרא יהודי. אז מתוך היהודיות, נאמר, צריך לברר את הישראליות, את העבריות. ואנחנו רואים את כל הזרמים האלו כולל ישמעאל, כולל עשו, כולל לבן, כולל לוט, כולל הכול. צריך לסלק מעם ישראל את הנטיות האלו, לפי סוד הפסוק 'מהרסיך ומחריביך ממך יצאו' תרתי משמע, ממש 'ממך יצא' עד שנגיע לתקופת הר הבית ואז איזה מין שלמה המלך יופיע".

המרכיבים בזהות ישמעאל שעלולים לסכן את קיומנו

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך א, בפרק: ארץ ישראל: "כאשר סוף סוף חוזר אותו יהודי לארץ הוא צריך לראות את המצב בעיניים פקוחות ולא להיות נאיבי ולהמציא איזו נוסטלגיה בכל הקשור לחיים המשותפים עם הערבים. אסור לשכוח איך חיינו תחת שלטון ערבי. אני

זוכר זאת היטב. יש לנו עסק עם ישמעאל והוא אינו יכול לתת לנו את נחלתנו מיוזמתו. להפך, הוא טוען שבהיותו בכור מגיע לו 'מנה כפולה'."

וכן בסוד מדרש התולדות, כך ז', בפרק: תפילה, דורון ומלחמה: "כאשר ברמת הכלל אנחנו נדרשים להתמודד עם אויבים, עם איומים. המציאות אינה אידאלית אף פעם. אסור לנו להשלות את עצמנו. עשו המציאות, ישמעאל המציאותי אינם מלאכים. הם בני אדם ואם הם מתגלים כאויבים, כאויבים מרים, עלינו להתייחס אליהם בהתאם."

ישמעאל מסרב לשוחח עמנו שיח כן על בסיס של הכרה הדדית

וראו בתרגום חופשי מ'הדיבור והכתב', כך ז' 2 עמ' 154: "אם יום אחד יהיה שלום אמיתי במזרח התיכון זה רק שלום המבוסס על הדדיות. כלומר שהאומה הערבית, כלל האומות הערביות והאסלאם שעומד מאחוריהן יכירו בזכותו של ישראל להתקיים בארצו... הגבולות, ההפרדות המנהלית, הכל יהיה משני מול בעיית השלום האמיתי, שיערוב לביטחון ישראל. יש למוסלמים בעיה תיאולוגית עמוקה, הלגיטימיות של ישראל. זה מה שמונע שלום אמיתי. יש קודם כל לחסל את האסימטריה בהכרה ההדדית. כיון שהיום ישנו כל כך חוסר איזון שבעטיו כל עוד שבעיית חוסר ההדדיות לא פתורה, יכולה להיות רק אשליה של שלום, של פשרה פרגמטית מיום ליום."

התנגדות מניטו לשני הפתרונות שמציעים הזרמים העיקריים בחברה הישראלית לעימות הזה

וראו שם, כך ז' 2 עמ' 153: "בימינו הישראלים קרועים בין שתי גישות: או נסיגה מלאה מהשטחים או פתרון הטרנספר לפלסטינאים. באופן אישי אני לא בעד האחד ולא בעד השני, כיון שהעימות היסודי בין שושלת ישראל לשושלת ישמעאל הוא מעבר לפשרה ארעית וטריטוריאלית שאנו מסוגלים או לא להשיג."

שני הקצוות בישראל משקפים את העימות בין שרה לבין אברהם בנוגע לישמעאל

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 60: "יש לנו בתורשה שלנו הנטיה לחסד והנטיה לדין, זה קבלנו את זה מאברהם או מיצחק, אבל הנטיה, התרומה לאיחוד המידות זה בא מיעקב. לכן כצאצאי יעקב, הינו יכולים לקבל את התורה. כצאצאי יצחק, אנחנו יכולים רק לקבל את תורת הדין. כצאצאי אברהם, אנחנו יכולים רק לקבל את תורת החסד. לכן כשיש פיצול בעם היהודי, אתה רואה חלק מהעם שנוטה למידת אברהם, חלק מהעם שנוטה למידה של יצחק, אבל עם ישראל חייב להיות מאוחד סביב איחוד המידות."

זה הקושי. כל ישראל הוא ישראל: מי שנוטה לימין או מי שנוטה לשמאל, אבל מכל מקום, ישראל, בבחינת כלל ישראל, צריך להיות העם של איחוד המידות. למשל לבעיות הפוליטיות הנוכחיות יש חלק מהעם שנוטה לחסד למשל 'שלום עכשיו', אני אומר בלי שום היסוס: כשאנחנו לומדים את סיפורי אבות, אנחנו רואים שבזמננו אנו, אברהם אבינו היה נוטה להיות 'שלום עכשיו', יש לו נטיה של וותרנות גמורה לישמעאל, זה מידת החסד. אבל מה אמר הקב"ה לאברהם? 'שמע בקולה'. מה אמרה שרה? 'גרש האמה הזאת ואת בנה'. כשמידת הדין מדברת, היא מדברת בכיוון ההפוך של שלום עכשיו: 'גרש', זה המלים של המקרא. דווקא בוויכוח בין שרה ואברהם גבי ישמעאל... שרה אמרה בפירוש: 'גרש האמה הזאת ואת בנה', זה מידת הדין. ואברהם זה מידת החסד: הוא רוצה להגן על ישמעאל עד הסוף. אני משוכנע שזה הכוחות שמתפקדות בחברה הישראלית עכשיו. אבל אברהם זה לא עוד ישראל, יצחק זה עוד לא ישראל. צריך דין תורה, צריך מה אומרת התורה. פה דווקא יש לנו מקרא מלא. הקב"ה אומר לאברהם: 'שמע בקולה', במקרה הזה היא צודקת. כדי לדעת מה דעת התורה בנדון, זה לא במפלגות הדתיות שצריך לשאול את זה, אלא במקרא עצמו. מה אומרת התורה על העניין של תחרות בין ישמעאל ויצחק גבי הירושה של אברהם, ארץ העברים, זה הסיפור שאנחנו חיים. להיות אברהם זה כבר נס, אבל זה נס אפשרי, אם אפשר לומר: אברהם יצא מתרח, מגזע העברי. להיות יצחק, זה היה קשה מאוד, לידת יצחק היה קשה עד הסוף, סופסוף דרך נס אבל נולד. אבל להיות יעקב, זה עובר כל יכולת טבעית".

מידת האמת משקפת את איחוד המידות

ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 46: "כל העניין של ההכרח של האיחוד, זה ההגדרה דווקא של האמת... ולפיכך תמצא שם יהו"ה, שהוא סוד קו האמצעי והוא עומד באמצע, זו היא מידת יעקב אבינו עליו השלום ולפיכך נאמר בו: 'ויעקב איש תם יושב אהלים' (בראשית כה, כז) אהלו של יעקב, אהלו של אברהם ואהלו של יצחק, אהלים כלומר, יעקב הוא סוד המידה האמצעית, כמו התיומת שבלולב שמתים שני הצדדים באמצע כך יעקב מתים שני האוהלים, שהם אוהל אברהם שהוא חסד ואוהל יצחק שהוא דין" (ציטוט מספר שערי אורה). יש רמז בפרשת השבוע (שמות כו, כד) 'ויהיו תאמים' תראו מה אומר רש"י על אונקלוס: יש איזה רווח בין התיום הזה וצריך הרווח הזה, כי הרווח הזה מגלה את האיחוד".

וכן בסוד מדרש התולדות, כרך ח, בפרק בית דינו של שם: "המדרש מחייב אותנו לחדד את ההבדל בין שני מושגים: אמיתי ונכון. דבר יכול להיות נכון ולא אמיתי. מדוע? משום שהוא נכון אך ורק לפי הסתכלות מסוימת, לפי מידה מסוימת. דבר יכול להיות נכון לפי מידת הדין ולא אמיתי לפי איחוד המידות. דבר יכול להיות נכון לפי מידת החסד ולא אמיתי

לפי איחוד המידות. האדם הפועל לפי מידה מסוימת בלבד אינו פועל לפי האמת. לפעול לפי האמת זה לפעול על פי איחוד המידות".

"ה'רחמים' מבטאים את משך הזמן הניתן משמיים כדי לממש את האמת בהיסטוריה של ישראל"

ראו בסוד מדרש התולדות, כרך ט, בפרק: הבלתי אפשרי: "מידת הרחמים מקנה לאדם את המֶשֶׁךְ – משך הזמן הדרוש לו לקניית זכות קיומו לפי מידת הדין. מידת הרחמים משמשת מין סביבה מוגנת שבה יכול האדם לקנות, דרך עמלו, את זכות הקיום שלו. לכן נאמר "הקדים מידת הרחמים ושתפה למדת הדין" – זהו הפתרון של הבורא למימוש מחשבת הבריאה: לתת זמן לאדם כדי לקנות את זכות הקיום שלו. רק בסוף התהליך ישפוט הקב"ה אם הושגה המטרה".

וכן ראו בהקלטות שיעורי הרב על שערי אורה, שיעור 21: "כשהתגלות של תפארת זה בבחינת יעקב האור נקרא רחמים, וכשזה ישראל, ישראל סבא אז האור נקרא אמת"

וכן בשערי דמעה, כרך ב, בפרק: ברוך שאמר: "הבורא לא עזב את בריאתו אחרי שברא אותה. הקשר שלו עם הבריאה הוא קשר מתמיד ומוסרי. הוא "מרחם". הוא קשור עם בריאתו בטבורו אם אפשר לומר זאת. לא במקרה מקום הימצאות העובר נקרא בעברית רחם. אם האם מרחמת על עוללה, על אחת כמה וכמה קב"ה. הוא מגלה כלפי בריאתו רחמים. מצד אחד הוא עושה בראשית, מה שאף אחד אחר אינו יכול לעשות וזה נותן לנו תחושה של גדלות אין-סופית, של ריחוק ומן הצד האחר הוא מרחם. מרחם על הארץ וזה מקנה לנו תחושה של ביטחון, של קירבה. לכן הוא נקרא הקב"ה. הקדוש כי ממד הקדושה הוא ממד של ריחוק שאין כדוגמתו. אולם אותו קדוש הוא גם ברוך. ממד של קירוב. הקדוש הוא הברוך. רחוק וקרוב בו-זמנית. אז מתגלה ממד חדש – ממד העומק, ממד הרחמים.... הקב"ה אינו מרחם סתם. הוא מרחם על הארץ וזה התגלה כבר במהלך ימי המעשה. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יָקוּם הַיּוֹם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאֶה הַיִּבְשָׁה וַיְהִי כֵן. אמירה אלוקית זו אפשרה את הימצאותה של הארץ, לא רק כגרם שמים נוסף אלא כיבשה, כמקום מושבו של האדם. במקום התווה, היבשה. כלומר, זו האפשרות של הימצאות האדם, האפשרות של התחלת ההיסטוריה, של שיתוף הבריאה להשיג את תכליתה. הפרחת תקווה אמתית בבריאה".